

БЕЗПЕЧНА ШКОЛА – ЯКІСНА ОСВІТА

Методичні рекомендації щодо змісту та форм проведення
серпневих педагогічних рад

*Друкується за рішенням науково-методичної ради
комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»
(протокол № 3 від 13 червня 2023 року)*

УДК 373.09

Б - 40

Безпечна школа – якісна освіта : методичні рекомендації щодо змісту і форм проведення серпневих педагогічних рад / укладачі О.В. Половенко, Л. М. Кірішко, О. С. Побережець, В. Г. Трубіна. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2023. 96 с.

Методичні рекомендації містять поради щодо визначення змісту, орієнтовних форм проведення серпневих педагогічних рад у 2023 році.

Видання адресоване директорам, консультантам центрів професійного розвитку педагогічних працівників, керівникам та педагогам закладів освіти.

Відповідальний за випуск – Віталій ДМИТРУК

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ПОЧАТОК НАВЧАЛЬНОГО РОКУ: ОСНОВНІ АКЦЕНТИ...	5
Безпечне освітнє середовище.....	5
Внутрішня система забезпечення якості освіти – відображення системи якості освітнього процесу.....	7
Стратегія гендерної рівності в закладах освіти: алгоритм дій.....	12
Організація освітнього процесу.....	16
Оцінювання.....	18
Освітні втрати: шляхи їх подолання.....	22
Моніторинг.....	25
Психологічна підтримка під час воєнного стану.....	27
Інклюзивна освіта.....	33
Освітні інновації.....	38
Цифрова трансформація освіти.....	41
Ресурси.....	43
Медіаграмотність здобувачів освіти.....	44
ВЧИТЕЛЬ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ.....	45
Підвищення кваліфікації.....	45
Атестація.....	47
Сертифікація.....	48
ПРО ПІДГОТОВКУ СЕРПНЕВИХ ПЕДАГОГІЧНИХ РАД.....	49
Поради щодо проведення засідання педагогічної ради.....	49
Інформаційно-методичний супровід.....	52
Дошкільна освіта.....	53
Базова школа.....	61
Глосарій.....	90
Список використаних джерел.....	92

ПЕРЕДМОВА

Українська система освіти постала перед такими викликами, з якими інші системи не стикалися вже багато десятиліть, а може, навіть і століть. На нараді щодо завершення 2022/23 навчального року та підготовки закладів освіти до 2023/24 навчального року прем'єр-міністр Денис Шмигаль підкреслив, що «ми зіштовхнулися з небаченими викликами: руйнування освітньої інфраструктури, масове переміщення дітей всередині країни та за кордон, термінова потреба в укриттях, знищення росіянами української освіти на тимчасово окупованих територіях та багато іншого» [25].

Повномасштабне вторгнення стало тригером, який призвів до багатьох змін. Але, в той же час минулий навчальний рік показав, що для українських педагогів немає нічого неможливого. Вони навчають навіть в умовах війни, чи під час блекаутів, шукаючи нові підходи та нестандартні методи. Очільник уряду підкреслив, що сьогодні «прагнемо, аби закладів освіти, які надають освітні послуги в очному режимі, було більше. При цьому продовжуємо курс на безпеку, цифровізацію освіти та зберігаємо дистанційне навчання там, де є загроза життю і здоров'ю дітей, створюємо надійні споруди цивільного захисту безпосередньо при кожному закладі освіти» [25].

Українська система освіти – одна з цінностей, яку ми маємо захищати на освітянському фронті, бо від неї залежить майбутнє нашої держави. Оскільки потрібно пам'ятати, що після перемоги конкуруватимемо не тільки всередині України, а й у європейському просторі, на світових ринках. І нам, освітянам, потрібно надавати якісну освіту і продовжувати реформи Нової української школи, щоб виховати освіченого, конкурентоспроможного, ціннісно орієнтованого ГРОМАДЯНИНА!

Успішний старт кожному новому навчальному року дають серпневі педагогічні ради. Вони є органом колегіального управління, що вирішує життєво важливі питання діяльності закладу освіти, реалізує у процесі спільної діяльності професійні завдання та вияв думки педагогічного колективу.

Сьогодні в умовах автономії закладів освіти роль педагогічних рад постійно зростає, розширюється коло питань шкільного життя, які потребують розгляду та вирішення. Особливої ваги набувають рішення серпневої педагогічної ради щодо організації освітньої діяльності, адже саме напередодні навчального року затверджуються освітня програма, структура та зміст організації освітнього процесу, режим діяльності закладу, визначаються стратегічні, оперативні задачі та завдання, що спрямовують його на активний розвиток, позитивні та якісні результати.

ПОЧАТОК НАВЧАЛЬНОГО РОКУ: ОСНОВНІ АКЦЕНТИ

Безпечне освітнє середовище

Безпечним закладам бути: Кабінет Міністрів України розпорядженням від 07.04.2023 р. № 301-р схвалив [Концепцію безпеки закладів освіти на 2023-2025 рр.](#), яка представляє комплексне стратегічне бачення створення безпечного освітнього середовища у закладах освіти та організацію в них рівних, належних та безпечних умов здобуття освіти та викладання.

Міністр освіти і науки України Оксен Лісовий окреслив пріоритетні завдання Міністерства освіти і науки України й виклики перед освітньою системою у рамках реалізації Концепції. А саме:

- **вивести в аудиторне навчання** максимальну кількість дітей всюди, де це можливо. Навчання дистанційне, за його словами, упускає величезні сегменти, важливі для формування особистості, зокрема соціалізацію та розвиток м'яких навичок;

- **забезпечити укриття** у всіх закладах освіти, де буде відновлено аудиторне навчання. За словами міністра, зараз найпростіші укриття має 55-66 % шкіл. МОН має субвенцію 1,5 млрд грн, яку отримують територіальні громади;

- **організувати якісне дистанційне навчання** там, де неможливо навчатися очно із безпекових причин [33]. Міністр наголошує саме на якості, оскільки зараз є проблеми із цим. Викликом є і те, що, з одного боку, дистанційне навчання спонукає дітей перевищувати санітарні норми перебування з гаджетами, і з іншого – не всі діти й учителі мають ці гаджети, відповідне обладнання й доступ до якісного інтернет-зв'язку.

Створити безпечне освітнє середовище – одне з першочергових завдань закладу освіти, виконання якого має реалізувати право на безпечне навчання в умовах війни. Тож цим мають займатися керівники закладів освіти, педагогічні працівники, батьки учнів, громадськість спільними зусиллями. До того ж, їм важливо опанувати основні правила безпечної поведінки та навчити цього дітей. Безпеку дитини можна описати формулою:

Безпечне місце + Безпечний дорослий = Дитина у безпеці

Безпечне місце	Безпечний дорослий	Дитина у безпеці
Прогнозоване для дитини: вона має повну інформацію, що з нею відбуватиметься, хто там буде і яка роль присутніх; так само вона розуміє, що чекають від неї;	Знає та враховує вікові й індивідуальні особливості дитини, а також її психологічний стан; взаємодіє з дитиною на «рівних»; уміє розпізнавати потреби дитини та	Відчуває себе захищеною та перебуває у стані спокою; має контроль над власним життям – розуміє, що відбуватиметься, до кого може звернутися по допомогу, здатна диференціювати власні

<p>максимально підготовлене для взаємодії – є меблі, що відповідають віку дитини, та додаткові предмети (олівці, папір, іграшки);</p> <p>тут не відбувається ніякого насильства над дитиною;</p> <p>тут фізично безпечно для дитини.</p>	<p>забезпечує захист прав та інтересів дитини;</p> <p>ставиться доброзичливо до дитини та проявляє емпатію.</p>	<p>емоції та відтворювати події, що відбувалися з нею раніше;</p> <p>має уважну та турботливу дорослу людину поруч;</p> <p>не має об'єктивних і суб'єктивних загроз.</p>
--	---	--

Рекомендуємо ознайомитися із матеріалами проєкту [«Єднаємо, підтримуємо, діємо!» освітнього ХАБУ, вебінару «Безпечне освітнє середовище».](#)

Звертаємо увагу!

Для створення освітнього середовища, вільного від будь-яких форм насильства та дискримінації, а також для самооцінювання якості освітньої діяльності у якісній школі:

- необхідно реалізувати антибулінгову політику, спрямовану на запобігання, протидію та реагування проявам булінгу (цькування), дискримінації;
- систематично шляхом опитування учнів і педагогічних працівників варто вивчати думку про безпеку та психологічну комфортність освітнього середовища;
- необхідно інформувати педагогічних працівників щодо ознак булінгу, іншого насильства та запобігання йому;
- потрібна систематична співпраця з представниками правоохоронних органів, іншими фахівцями з питань запобігання та протидії булінгу;
- варто здійснювати аналіз причин відсутності учнів на заняттях та вживати відповідні заходи;
- керівництво, педагоги протидіють булінгу, іншому насильству, дотримуються порядку реагування на їх прояви;
- психологічна служба у своїй діяльності тісно співпрацює з керівництвом та класними керівниками;
- учасникам освітнього процесу варто систематично надавати консультації з проблем адаптації, булінгу, мобінгу, особистісного розвитку та інших проблем; вивчати рівень отримання психолого-соціальної підтримки учнів, які цього потребують;
- керівництво вчасно повідомляє органи та служби у справах дітей, правоохоронні органи про виявлені факти булінгу або іншого насильства;
- до політики запобігання булінгу і мобінгу активно залучаються представники учнівського самоврядування; проводять тематичні семінари, інші заходи;

-
- необхідно забезпечувати рівний доступ до навчання усім дітям незалежно від особливостей фізичного розвитку, етнічної та релігійної приналежності;
 - потрібно культивувати повагу до прав людини та здійснювати протидію будь-яким формам дискримінації за різними ознаками;
 - необхідні інформаційно-просвітницькі заходи для батьків щодо виявлення ознак того, що їхня дитина стала жертвою/ініціатором чи свідком булінгу (цькування);
 - є потреба у розробці та оприлюдненні правил поведінки учасників освітнього процесу, спрямованих на формування позитивної поведінкової мотивації.

Внутрішня система забезпечення якості освіти – відображення системи якості освітнього процесу

Зауважимо, що школа таку систему визначає самостійно, але вона має бути орієнтована на ефективність управлінських процесів (стратегічне управління, дотримання академічної доброчесності, прозорість управління та дотримання прав учасників освітнього процесу тощо), завдяки яким відбувається розвиток освітніх процесів, реалізуються ідеї НУШ і забезпечується якість освіти та освітньої діяльності. Очевидно, що кожна школа має свій потенціал, можливості надання освітніх послуг, але не кожна може ефективно організовувати освітню діяльність. Для управління освітньою діяльністю керівнику важливо розуміти причини змін, які в ній відбуваються. Самооцінювання якості освітньої діяльності закладу освіти є важливим процесом, що дозволяє закладу оцінити свої досягнення, проблеми та ефективність з метою подальшого розвитку й покращення надання освітніх послуг.

На допомогу закладам освіти Державна служба якості освіти України розробила методичні рекомендації, як розбудувати внутрішню систему забезпечення якості освіти, й оприлюднила критерії, за якими здійснюватимуть зовнішнє оцінювання. Заклад може провести самооцінювання за цими критеріями і зрозуміти, на якому він рівні й чого очікувати під час інституційного аудиту. Через рік потрібно знову провести таке самооцінювання, щоб бачити динаміку й розуміти, куди він рухається. Для самооцінювання Державна служба якості освіти пропонує інформаційно-аналітичну систему «[EvaluEd](#)», щоб полегшити роботу з даними ([Постанова Кабінету Міністрів України від 28.04.2023 р. № 407 «Положення про інформаційну \(автоматизовану\) систему зовнішнього оцінювання і самооцінювання освітніх та управлінських процесів у закладах освіти "EvaluEd"»](#)).

Завдання інформаційної системи: збір, накопичення, обробка, аналіз, зберігання, оновлення і відображення інформації, що була отримана або створена в межах виконання Державною службою якості освіти України та/або

її територіальними органами, та/або підприємствами, установами чи організаціями, що належать до сфери її управління, зокрема пов'язаних із зовнішнім оцінюванням і самооцінюванням освітніх та управлінських процесів у закладах освіти, функціонуванням їх внутрішньої системи забезпечення якості освіти.

Звертаємо увагу!

Основні кроки самооцінювання якості освітньої діяльності закладу освіти можуть включати наступні етапи:

1. Визначення цілей. Спочатку необхідно визначити цілі самооцінювання. Це можуть бути, наприклад: покращення якості навчання та результатів учнів, підвищення задоволеності батьків та учнів освітнім процесом, розвиток професійної культури педагогічного колективу тощо.

2. Збір даних. Заклад освіти повинен зібрати різноманітні дані, що стосуються його роботи. Це можуть бути результати навчальних досягнень учнів, анкетування вчителів, батьків та учнів, спостереження за освітнім середовищем та навчальними заняттями, аналіз навчальних програм та електронних ресурсів, оцінка педагогічних методів тощо.

3. Аналіз даних. Отримані дані необхідно систематизувати та проаналізувати. Заклад освіти може використовувати різні методи та інструменти для оцінки своєї діяльності, наприклад, SWOT-аналіз (аналіз сильних та слабких сторін, можливостей і загроз), порівняльний аналіз з іншими закладами, експертні оцінки тощо.

4. Виявлення потреб у поліпшенні. Аналіз отриманих даних допомагає виявити:

- сильні та слабкі сторони управління закладом освіти і дозволяє зосередити зусилля на посиленні сильних сторін та вдосконаленні слабких;
- наскільки учасники освітнього процесу задоволені якістю освіти (може вказувати на потребу впровадження покращень або змін у програмах, методиках викладання та підходах до здобувачів освіти);
- ефективність окремих модельних (навчальних) програм та курсів (допомагає визначити, які програми працюють краще, і використовувати ці дані для вдосконалення та розробки власних освітніх (навчальних) програм);
- результати навчання школярів та визначити їхні досягнення (може допомогти ідентифікувати проблеми, освітні втрати та знайти способи покращити якість освіти для досягнення якісніших результатів);
- запити та потреби здобувачів та педагогічних працівників до реалізації освітнього процесу, індивідуальної траєкторії розвитку (дозволяє адаптувати освітню (навчальні) програму та методику викладання, щоб краще задовольняти ці потреби).

Водночас рекомендуємо керівникам закладів освіти з урахуванням результатів самооцінювання, проведеного у минулому навчальному році, підготувати проекти таких документів:

- стратегія розвитку закладу освіти;
- річний план роботи;
- освітня програма закладу освіти.

Якісна діяльність закладу неможлива без розуміння напрямів та шляхів його розвитку, які мають бути сформульовані у стратегії розвитку.

В умовах сьогодення рекомендуємо акцентувати на формуванні та реалізації **якісної стратегії розвитку закладу освіти**, яка є його візитівкою.

При вибудові стратегії важливо:

- залучати до її формування усіх учасників освітнього процесу: учнів, учителів та батьків, засновника;
- розуміти, що немає «правильної» чи «неправильної» стратегії;
- розуміти, що вибудова стратегії – це колективний освітній процес.

Доречно перед розробленням стратегії провести комплексне самооцінювання за всіма напрямками розвитку закладу освіти, які мають визначитися з урахуванням результатів аналізу наявного стану освітніх та управлінських процесів, можливостей та досягнень закладу, передбачати перетворення слабких сторін на сильні, визначити місію, візію, цінності закладу. Потрібно дати відповіді на запитання: Куди ви рухаєтеся? Що відбувається у світі? Заради чого це все? Для кого ви працюєте, створюєте цінності? У що вірить команда закладу освіти, які цінності культивує? Навіщо існує ваш заклад освіти? Як описати портрет випускника (початкової, базової, старшої) школи? Як зберегти команду закладу освіти в умовах воєнного стану?

Після розроблення стратегії розвитку школи перед директором постає важливе завдання – втілити її у життя. Заклад реалізує стратегію через систему планування, в основі якої – річний план роботи школи. Він дає змогу директорові ефективно організувати поточну діяльність закладу.

Річний план роботи. Форма річного плану роботи може бути визначена закладом освіти в межах його автономії, а розділи – відповідно до напрямів оцінювання освітніх і управлінських процесів, зазначених у Положенні про внутрішню систему забезпечення якості освіти закладу освіти. Розділи річного плану можуть відтворювати структуру стратегії розвитку закладу. Такий підхід спростить підготовку плану та одночасно допоможе деталізувати поставлені у стратегії цілі та визначені завдання, які потрібні для досягнення очікуваного результату у перспективі розвитку закладу.

Також розділи річного плану роботи можна узгодити зі структурою щорічного звіту керівника, визначеною у [наказі Міністерства освіти і науки України від 23.03.2005 р. № 178 «Про затвердження Примірною положення про порядок звітування керівників дошкільних, загальноосвітніх та професійно-](#)

технічних навчальних закладів перед педагогічним колективом та громадськістю».

Важливим, на наш погляд, є включення до плану заходів щодо впровадження державних стандартів, зокрема Державного стандарту базової середньої освіти (ДСБСО) в кожному окремо взятому закладі освіти. Пропонуємо звернути увагу на такі важливі напрямки:

1. Розробка освітньої програми для реалізації ДСБСО в адаптаційному циклі – 5-6 класи та в циклі базового предметного навчання – 7-9 класи.
2. Оновлення системи оцінювальної діяльності.
3. Підготовка педагогічного колективу до реалізації ДСБСО.
4. Удосконалення освітнього середовища для реалізації ДСБСО.
5. Налагодження соціального партнерства з різними соціальними інституціями та освітніми установами задля ефективної реалізації Державного стандарту в базовій середній освіті.
6. Представлення напрямів оновлення змісту освітньої діяльності у відкритому інформаційному просторі.
7. Організація психологічної підтримки й адаптації вчителів та упродовж запровадження ДСБСО.
8. Моніторинг ефективності впровадження Державного стандарту базової середньої освіти [30].

Важливо, щоб у будь-якому з варіантів структури річного плану документ містив:

- строки виконання;
- інформацію про відповідальних за реалізацію кожного завдання;
- форму узагальнення за результатами виконання (наказ, графік, розклад, аналітична записка, навчальний план тощо);
- відмітки про виконання.

Детальне річне планування роботи закладу та його реалізація – це шлях до досягнення поставлених у стратегії розвитку школи цілей та завдань, як наслідок, – до покращення якості освітньої діяльності закладу.

Звертаємо увагу!

Педагогічна рада схвалює річний план роботи (частина 3 статті 40 Закону України «Про повну загальну середню освіту»).

За підсумками навчального року, у червні-серпні кожен керівник закладу освіти персонально звітує на загальних зборах (конференції) педагогічного колективу, батьківського комітету, ради, піклувальної ради та громадськості.

Освітня програма. У статті 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту» визначені вимоги до освітньої програми закладу освіти. Розробка освітньої програми закладу освіти – це складний процес, що вимагає систематичного підходу та врахування різних аспектів.

Пропонуємо основні кроки розробки освітньої програми:

1. Проаналізувати нормативно-правову базу щодо реалізації та розробки освітньої програми.

2. Створити команду розробників освітньої програми та спланувати її роботу (визначення переліку заходів, термінів їх реалізації, відповідальних).

3. Визначити освітні потреби учнів, ураховуючи вікові характеристики, інтереси, потреби та вимоги суспільства. Розглянути стандарти освіти та законодавчі вимоги.

4. Встановити чіткі цілі та очікувані результати навчання, які відповідають освітнім потребам і вимогам учнів.

5. Вибрати основні теми, поняття, компетенції та навички, які мають бути включені до освітньої програми (вивчення дисциплін, предметів, методів навчання та інших освітніх ресурсів).

6. Створити або вибрати підручники, посібники, рекомендовані джерела інформації та інших матеріалів, які будуть використовуватися під час навчання.

7. Акцентувати на форми організації освітнього процесу, вибрати та розробити технології, методи та підходи, які будуть використовуватися для досягнення навчальних цілей.

8. Визначити критерії та інструменти оцінювання навчальних досягнень учнів.

9. Проаналізувати надані педагогами пропозиції щодо вибору потенційно можливих предметів та інтегрованих курсів для реалізації різних освітніх галузей.

10. Здійснити кількісний та якісний аналіз наявних та необхідних ресурсів та організаційно-методичних можливостей для реалізації програми розвитку освітнього закладу.

11. Розробити проекти навчальних планів. Здійснити підбір педагогів для його реалізації.

12. Провести засідання педагогічної ради щодо остаточного обговорення, узгодження та затвердження освітньої програми.

Наголошуємо!

Освітня програма може бути розроблена на кожному рівні (циклі) повної загальної середньої освіти, або наскрізна освітня програма для декількох рівнів освіти.

Рішення про використання закладом освіти освітньої програми, розробленої на основі типової освітньої програми або іншої освітньої програми, приймається педагогічною радою закладу освіти.

Освітню програму закладу освіти схвалює його педагогічна рада та затверджує його керівник.

Освітні програми, розроблені не на основі типових освітніх програм, затверджує центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти (Державна служба якості освіти України) у порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки (Міністерство освіти і науки України).

Чинне законодавство України декларує автономію закладів освіти не лише у виборі, а й у розробленні власної освітньої програми. Тобто кожен заклад освіти може створити освітню програму з урахуванням стратегії його розвитку, унікальності, авторських напрацювань, спільно вироблених цінностей тощо. Це дає змогу максимально наблизити зміст такої освітньої програми до потреб та запитів здобувачів освіти. [Навчальне видання «Розробляємо освітню програму: Методичні рекомендації для авторів та замовників експертизи освітніх програм, розроблених не на основі типових освітніх програм»](#) створено для авторів освітніх програм, розроблених не на основі типових освітніх програм, з метою надання роз'яснень щодо розроблення, оформлення, підготовки освітніх програм для їх подання до подальшої експертизи. Ці рекомендації побудовані на основі Порядку проведення експертизи та затвердження освітніх програм повної загальної середньої освіти, розроблених не на основі типових освітніх програм (затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 3 червня 2022 року № 520, зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 14 липня 2022 року за № 778/38114).

Рекомендуємо використати у роботі презентації [«Автономія в освітній програмі»](#), [«Критерії оцінювання якості освітньої програми»](#) (Олена ПОЛОВЕНКО).

При підготовці документів радимо використати матеріали [вебсторінки «Документування»](#) сайту обласного навчально-методичного центру освітнього менеджменту та координації діяльності методичних формувань.

Стратегія гендерної рівності в закладах освіти: алгоритм дій

20 грудня 2022 року Кабінет Міністрів України схвалив [Стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року \(№ 1163-р\) та затвердив операційний план її реалізації на 2022-2024 роки](#). Радимо після ознайомлення з ключовими аспектами Стратегії на основі Операційного плану заходів скласти і ухвалити **Стратегію впровадження гендерної рівності закладу освіти**, враховуючи його діяльність у перспективі та структуруючи його за окресленими цілями. Це дає змогу конкретизувати втілення завдань відповідно до специфіки роботи закладу.

Стратегія впровадження гендерної рівності закладу освіти передбачає проведення в колективах освітян гендерних соціальних аудитів, результати яких покликані створити умови роботи колективів більш чутливими до потреб різних груп жінок і чоловіків. Фіксація ідей рівності у колективному договорі дозволяє

мати додаткові зручності для осіб, які мають сімейні обов'язки, гнучкі умови праці та інші можливості для суміщення професійного та приватного життя.

Отже, пропонуємо таку орієнтовну схему плану:

I. Загальні питання.

II. Цільові групи.

III. Актуальність розроблення Стратегії та виконання заходів.

IV. Стратегічні цілі та завдання, показники їх досягнення.

Обов'язково обговоріть Проєкт у педагогічному колективі, затвердуйте Стратегію закладу освіти та опублікуйте на офіційному сайті закладу освіти [28].

Ціль і завдання				
I	<p>Комплексне впровадження принципів щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у нормативно-правових документах</p> <p>Завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ведення документообігу з урахуванням принципів недискримінаційного мовлення/мови шляхом упровадження стратегій фемінізації, нейтралізації, уникнення андроцентризму та сексизму; - використання в діловодстві допустимих сучасними нормами української мови форм жіночого роду поряд із чоловічими відповідниками для позначення осіб різної статі; - забезпечення системного використання гендерно чутливого, недискримінаційного мовлення/мови під час ведення документообігу у сфері освіти. 			
№ з/п	Зміст заходів	Термін виконання	Відповідальні	Примітка
Ціль і завдання				
II	<p>Посилення ролі закладів освіти у реалізації державної політики щодо рівності прав, недискримінації, інклюзивності та протидії насильству, зокрема за ознакою статі</p> <p>Завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - формування недискримінаційного освітнього середовища у закладах дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти; - використання інноваційних педагогічних технологій, форм та методів навчання/виховання, що унеможливають дискримінаційне ставлення один до одного всіх суб'єктів освітнього процесу; - формування та розвиток в учнівства уявлення про рівні права, неповторну індивідуальність кожної особи; - сприяння у закладах дошкільної та середньої освіти заохоченню хлопців і дівчат до спільної господарсько-побутової праці, занять/ігор, користування ігровим/навчальним інвентарем, проведення виховних заходів; - формування у дітей, юнацтва і молоді особистісної і колективної культури щодо забезпечення рівних прав та можливостей, навичок публічного виступу як важливого компонента розвитку особистості із застосуванням недискримінаційної комунікації; 			

	<ul style="list-style-type: none"> - формування навичок безпечної взаємодії з інформаційно-комунікаційним середовищем, що надає доступ до принизливого контенту сексуального або насильницького характеру, який може бути шкідливим; - проведення у закладах дошкільної та загальної середньої освіти комплексної експертизи, зокрема антидискримінаційної експертизи навчальної та навчально-методичної літератури, у тому числі для осіб з особливими освітніми потребами; - організація у закладах дошкільної освіти освітнього процесу, спрямованого на оволодіння дівчатами і хлопцями рядом варіативних моделей поведінки для їхньої успішної подальшої самореалізації; - надання інформації щодо можливості професійного самовизначення без обмеження їх рамками «жіночих/чоловічих» професій.
--	---

№ з/п	Зміст заходів	Термін виконання	Відповідальні	Примітка

Ціль і завдання

III	<p>Посилення компетенції і можливості професійної спільноти фахівців з розширення міжнародного співробітництва у напрямі забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків</p> <p>Завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - інформаційна та науково-методична підтримка впровадження принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти; - організація просвітницької діяльності; - забезпечення взаємодії закладів освіти різного рівня з батьками, родиною, громадськістю; - розміщення на веб-сайтах закладів освіти інформації щодо реалізації цієї Стратегії.
------------	---

№ з/п	Зміст заходів	Термін виконання	Відповідальні	Примітка

Ціль і завдання

IV	<p>Запобігання та протидія дискримінації, впровадження практик інклюзивності у сфері освіти для подолання наслідків військових дій і післявоєнної відбудови України</p> <p>Завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - підвищення кваліфікації педагогічних працівниць/працівників як сертифіковане навчання з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків в обсязі не менше двох кредитів; - посилення освітніх спроможностей щодо протидії насильству, в тому числі за ознакою статі, подолання його наслідків шляхом упровадження спеціальних напрямів роботи психологічної, медичної та інших служб, розширення співпраці з правоохоронними органами та органами правосуддя; - професійна підготовка та підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівниць/працівників щодо запобігання та протидії насильству, у тому числі за ознакою статі, шляхом виконання програм з позитивної взаємодії, педагогіки
-----------	---

	партнерства, педагогіки миру, соціально-емоційного та етичного навчання та подолання травм; - забезпечення паритетності відображення внеску жінок у перемогу як у військовій, так і цивільній сфері, в навчальних програмах та освітньому середовищі; - забезпечення військової, національно-патріотичної підготовки в закладах освіти різного рівня, позбавлення стереотипних уявлень про роль жінок і чоловіків; - популяризація моделей соціальної поведінки, що передбачають рівний розподіл сімейних та побутових обов'язків; - посилення соціального захисту освітян, переважна більшість яких є жінками, зокрема у системі дошкільної, початкової та повної загальної середньої освіти, в умовах безпекових викликів, відновлення після воєнного вторгнення.			
№ з/п	Зміст заходів	Термін виконання	Відповідальні	Примітка

Звертаємо увагу!

Стратегія гендерної рівності в закладах освіти включає розробку та реалізацію різних заходів, спрямованих на забезпечення рівних можливостей та повагу до всіх учнів незалежно від їх статі. Нижче наведений алгоритм дій, який може бути корисним для впровадження стратегії гендерної рівності в закладі освіти:

1. Проведіть огляд ситуації стосовно гендерної рівності в вашому закладі освіти. З'ясуйте, чи існують нерівності, стереотипи або дискримінація, які впливають на учнів з різних статей.

2. Утворіть комітет або робочу групу, що буде відповідати за розробку та впровадження стратегії гендерної рівності. Включіть до складу представників адміністрації, вчителів, учнів і батьків.

3. Розробіть заходи, які пропонують конкретні кроки для забезпечення гендерної рівності. Вони можуть включати положення про заборону дискримінації на основі статі, заходи щодо розширення можливостей для всіх учнів та заохочення гендерного розмаїття.

4. Проведіть дослідження або опитування серед педагогічного персоналу, щоб з'ясувати потреби та очікування щодо тренінгів та семінарів з питань гендерної рівності. Врахуйте специфіку вашого закладу освіти та його потреби.

5. На основі отриманих відповідей розробіть план тренінгів та семінарів. Визначте теми, які потрібно включити, наприклад про гендерні стереотипи, рівні можливості, протидію дискримінації, підтримку гендерної рівності в навчальних програмах та методиках, а також особливості створення безпечного середовища для всіх учнів.

6. Запросіть фахівців із гендерних питань, психологів, соціологів або представників неприбуткових організацій, що займаються гендерною рівністю,

для проведення тренінгів і семінарів. Вони зможуть поділитися своїми знаннями, досвідом та найкращими практиками з педагогами.

7. Визначте оптимальний розклад тренінгів та семінарів.

Організація освітнього процесу

З метою підготовки засідання педагогічної ради щодо початку нового навчального року керівникам закладів освіти варто врахувати кілька важливих аспектів:

1. Безпека і готовність закладу до нового навчального року. Проаналізуйте результати самооцінювання освітнього середовища, виконання плану безпеки закладу освіти. Зверніть увагу на оновлення інфраструктури: перевірте стан будівлі та усіх приміщень закладу освіти. Визначте, чи потрібен ремонт або оновлення приміщень, електричних мереж, комп'ютерного обладнання, інтернет-з'єднання тощо.

З метою створення безпечного освітнього середовища та своєчасного і якісного прийняття в експлуатацію закладів освіти до нового навчального року та проходження осінньо-зимового періоду 2023/24 року в умовах дії воєнного стану Міністерство освіти і науки України пропонує врахувати в роботі Інструктивно-методичні матеріали щодо порядку підготовки закладу освіти до нового навчального року та опалювального сезону з питань цивільного захисту, охорони праці та безпеки життєдіяльності, що доведені [листом Міністерства освіти і науки України від 22.07.2022 р. № 1/8462-22](#) до персонального складу комісій із прийому готовності закладу освіти до нового 2023/24 навчального року за згодою включати фахівців територіальних підрозділів, що уповноважені здійснювати державний нагляд (контроль) у відповідних сферах господарської діяльності ([лист Міністерства освіти і науки України від 17.05.2023 № 1/6990-23 «Про підготовку закладів освіти до нового навчального року та проходження осінньо-зимового періоду 2023/2024 року»](#)).

Рекомендуємо підготувати проект плану заходів з реалізації Концепції безпеки закладів освіти на 2023-2025 роки.

2. Тривалість навчального року. Визначте конкретну дату початку нового навчального року. Врахуйте фактори, такі як календарний рік, національні свята, шкільні канікули та інші дати, які можуть впливати на визначення дати. Встановіть загальну тривалість навчального року. Зверніть увагу на законодавчі вимоги, місцеві нормативні акти та рекомендації. Розгляньте можливі варіанти з тривалістю семестрів, канікулами та іншими періодами.

Підготуйте для розгляду, обговорення та визначення на засіданні педагогічної ради варіанти структури і тривалості навчального року, навчального тижня, навчального дня, занять, відпочинку між ними, форми організації освітнього процесу.

Звертаємо увагу!

Тривалість навчального року, дату його початку та/або закінчення визначає Кабмін України ([підпункт 2¹ розділу X Закону України «Про повну загальну середню освіту»](#) від 16.01.2020 № 463-IX).

Під час дії воєнного стану, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року [№ 64/2022](#), затвердженим [Законом України](#) «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»:

1) зупиняється дія [частини третьої](#) статті 10 цього Закону (щодо обов'язкових 175 навчальних днів);

2) тривалість навчального року, дата його початку та/або закінчення визначаються Кабінетом Міністрів України.

Структуру і тривалість навчального року визначає педагогічна рада закладу освіти у межах часу, передбаченого освітньою програмою, відповідно до обсягу навчального навантаження ([частина четверта ст. 10 Закону про повну загальну середню освіту](#)).

Під час визначення форм організації освітнього процесу та форм здобуття освіти, що буде запроваджена у наступному навчальному році, врахуйте, що відповідно до статті 55 Закону України «Про освіту» батьки здобувачів освіти мають право обирати форму здобуття дітьми відповідної освіти.

3. Розклад занять. Розробіть загальний розклад занять на навчальний рік. Установіть кількість уроків на день, їх тривалість, розклад переміщень між предметами, засідання класних годин, робочі дні та інші фактори, які можуть впливати на розклад.

4. Освітня програма. На засіданні педради розгляньте та схваліть освітню програму. Складіть річний навчальний план.

5. Мережа класів на наступний навчальний рік. Зарахування до закладу освіти відбувається зазвичай до початку навчального року.

Остаточно мережа формується станом на 5 вересня, але після проведення річного оцінювання, переведення учнів на наступний рік навчання заклад освіти вже має інформацію щодо наявності вільних місць, кількості 1-х класів, необхідності створювати додаткові класи (як правило, 1, 5, 10-ті).

Звертаємо увагу!

Питання щодо зарахування учнів урегульовано [наказом Міністерства освіти і науки України від 16.04.2018 р. № 367](#). Зарахування осіб до закладу освіти для здобуття освіти за індивідуальною формою може здійснюватися незалежно від наявності вільних місць у класі (пункт 5 розділу I Положення про індивідуальну форму здобуття освіти).

6. Розподіл учнів між класами. Відповідно до частини 8 статті 12 Закону України «Про повну загальну середню освіту», учні розподіляються між класами (групами) керівником закладу освіти. Отже, необхідно підготувати проєкт наказу(ів) про розподіл учнів між класами (в першу чергу, 1, 5, 10-ті класи; учні, які зараховані до закладу освіти упродовж літнього періоду).

Наголошуємо!

Після зарахування дітей до закладу освіти їх розподіл між класами відбувається в межах нормативу наповнюваності класів, визначеного Законом України «Про повну загальну середню освіту» (абзац третій пункту 6 розділу I Порядку зарахування, відрахування та переведення учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого [наказом Міністерства освіти і науки України від 16.04.2018 р. № 367](#)).

7. Поділ класів на групи. Регламентує порядок поділу класів на групи під час вивчення окремих предметів [наказ Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 р. № 128](#) «Про затвердження Нормативів наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах».

Оцінювання

Обговорення питання оцінювання є важливим етапом розбудови його ефективної системи в закладі освіти. Наведемо поради щодо підготовки та обговорення цього питання на засіданні педагогічної ради.

1. Опрацюйте нормативно-правову базу:

- [Стаття 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту»;](#)
- [Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти](#) (наказ МОН від 13.07.2021 р. № 813);
- [Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти](#) (наказ МОН від 01.04.2022 № 289);
- [Орієнтовні вимоги оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти](#) (наказ МОН від 21.08.2013 р. № 1222);
- [Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти](#) (Постанова КМУ від 15.09.2021 р. № 957);
- [Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти](#) (наказ МОН від 12.01.2016 р. № 8);
- [Положення про інституційну та дуальну форми здобуття повної загальної середньої освіти](#) (наказ МОН від 23.04.2019 р. № 536);

-
- [Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти](#) (наказ МОН від 08.09.2020 р. № 1115).

Наголошуємо!

Систему та загальні критерії оцінювання результатів навчання учнів визначає Міністерство освіти і науки України.

Основними **видами оцінювання** результатів навчання учнів є формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне) оцінювання, державна підсумкова атестація, зовнішнє незалежне оцінювання.

За вибором закладу освіти оцінювання може здійснюватися за власною шкалою оцінювання результатів навчання учнів. У такому разі мають бути правила переведення до системи оцінювання, визначеної законодавством. При цьому річне оцінювання та державну підсумкову атестацію здійснюють за системою оцінювання, визначеною законодавством. Результати такого оцінювання відображають у свідоцтві досягнень, яке видають учневі щороку у разі переведення його на наступний рік навчання.

2. Цілі оцінювання, критерії та процес оцінювання. Всі мають розуміти, як визначити успіх та як можна покращити результати.

3. Організація проведення річного оцінювання до 1 вересня 2023 року.

У період воєнного стану проведення такого оцінювання (після завершення 2022/2023 н.р. та до початку нового навчального року) є особливо актуальним. При цьому форма здобуття освіти не має значення. Річне оцінювання може бути відсутнє в учнів, які навчаються як за інституційною (очна (денна), заочна, вечірня, дистанційна), так і за індивідуальною (екстернат, сімейна (домашня), педагогічний патронаж) формою здобуття освіти.

Відповідно до абзацу третього частини п'ятої статті 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту», у разі відсутності результатів річного оцінювання після завершення навчання за освітньою програмою закладу освіти учень має право до початку нового навчального року пройти річне оцінювання.

[Наказом МОН від 15.05.2023 №563](#) передбачено, що річне оцінювання може бути проведено перед початком навчального року, зокрема з використанням технологій дистанційного навчання і засобів зв'язку. В окремих випадках річне оцінювання може здійснюватися упродовж I семестру наступного навчального року.

Наголошуємо!

У наказі МОН від 15.05.2023 № 563 визначено також інші випадки, коли за рішенням педагогічної ради може бути застосована двобальна система («зараховано»/«не зараховано»), а саме:

-
- відсутності через об'єктивні причини задокументованих результатів оцінювання, зокрема через відсутність в учнів за певних обставин можливості долучитися до навчання під керівництвом педагогів;
 - у разі пропуску учнем (ученицею) понад 50% уроків із певного предмета;
 - під час оцінювання предметів варіативної складової.

4. Визначення механізму зарахування результатів навчання учнів, які навчаються в закладах освіти країн перебування.

[Наказом МОН від 15.05.2023 р. № 563](#) визначено, що переведення оцінок, отриманих у закордонній школі у 12-бальну систему в межах автономії заклад освіти здійснює самостійно. При цьому навчальні предмети, які діти не вивчали у школі країни перебування (українська мова, українська література, історія України, географія України, захист України, правознавство), оцінюють учителі з українського закладу освіти з використанням технологій дистанційного навчання.

Також у разі поєднання навчання в закладі освіти країни перебування за очною формою і в закладі загальної середньої освіти України за однією з форм здобуття освіти за рішенням педагогічної ради закладу, затвердженого відповідним наказом, семестрове та річне оцінювання учнів 5-8 та 10 класів може здійснюватися не за 12-бальною шкалою, а за двобальною («зараховано»/«не зараховано»).

Якщо учень **вибуває із закладу освіти**, наприклад, через виїзд за кордон, соціальну відпустку, призов на військову службу тощо, результати навчання такого учня можуть **оцінювати достроково** ([ст. 17 Закону про повну загальну середню освіту](#)).

Результати навчання учня з **особливими освітніми потребами** оцінюють згідно із загальними критеріями оцінювання та з урахуванням індивідуального навчального плану (за наявності).

Досягнення учнів, які навчаються за **індивідуальною формою здобуття освіти**, можуть оцінювати разом з навчальними досягненнями інших учнів відповідного класу за розкладом, який визначив заклад освіти, або окремо від них ([Положення про індивідуальну форму здобуття повної загальної середньої освіти](#), наказ МОН від 12.01.2016 р. № 8). Завдання для оцінювання складає заклад освіти. При цьому слід урахувати очікувані результати навчання відповідно до освітньої програми та навчальних програм з окремих навчальних предметів (інтегрованих курсів), а також особливостей засвоєння освітньої програми, що визначені індивідуальним навчальним планом (за його наявності).

Результати оцінювання **фіксують** в окремому журналі або у класному журналі, що містить розділ/додаток для обліку навчальних занять та оцінювання при організації індивідуальної форми здобуття освіти.

Річне оцінювання проводять з усіх навчальних предметів, обов'язкових для вивчення відповідно до освітньої програми. Результати такого оцінювання оформлюють протоколом. Оцінювання проводиться, як правило, до закінчення навчального року. Для екстернів, які здобували або здобувають повну загальну середню освіту за кордоном, а також для осіб, які проживали чи проживають на неконтрольованій території або на території населених пунктів на лінії зіткнення, території, на якій встановлено режим надзвичайної ситуації або режим надзвичайного стану, оцінювання може проводитися протягом усього навчального року.

Здобувачі освіти за **сімейною (домашньою)** формою проходять підсумкове (семестрове та річне, що здійснюється за результатами семестрового) оцінювання, а також атестацію.

Підсумкове оцінювання результатів навчання учнів за **сімейною (домашньою) формою** здійснюють не менше двох разів на рік ([ст. 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту»](#)).

Екстерни складають річне оцінювання та атестацію.

Здобувачі освіти, для яких організовано **педагогічний патронаж**, проходять формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове та річне, що здійснюється за результатами семестрового) оцінювання, а також атестацію відповідно до законодавства.

Якщо немає результатів річного оцінювання та/або державної підсумкової атестації після завершення навчання за освітньою програмою закладу освіти, учень має право до початку нового навчального року пройти річне оцінювання та/або державну підсумкову атестацію. У разі, якщо він не пройшов повторне річне оцінювання та/або державну підсумкову атестацію, педагогічна рада закладу освіти спільно з батьками учня до початку нового навчального року визначають форму та умови подальшого здобуття таким учнем повної загальної середньої освіти ([частина 5 ст. 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту»](#)).

5. Визначення механізму коригування оцінок

Необхідно **встановити**, відповідно до якого нормативно-правового акта (Інструкція з ведення класного журналу учнів 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України 03 червня 2003 року [№ 496](#); Порядок переведення учнів закладу загальної середньої освіти на наступний рік навчання, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України 14.07.2015 р. [№ 762](#), зареєстрований в Міністерстві юстиції України 30 липня 2015 р. за № 924/27369, зі змінами) буде проводитися коригування результатів навчання учнів. **Таке рішення має ухвалити педагогічна рада та обов'язково ознайомити з ним батьків.**

6. Коригування результатів навчання учнів

Для того, щоб вирішити питання, пов'язані з **коригуванням результатів річного оцінювання**, слід керуватися [пунктами 9, 10 Порядку переведення учнів закладу загальної середньої освіти на наступний рік навчання](#) (наказ МОН від 14.07.2015 р. № 762 у редакції наказу МОН від 08.05.2019 р. № 62). Так, учні у разі досягнення повноліття, один із їхніх батьків або інші законні представники можуть подати відповідне звернення до закладу загальної середньої освіти. Коригування результатів річного оцінювання здійснюють шляхом повторного семестрового оцінювання (одного або двох семестрів). Результати коригування результатів річного оцінювання оформлюють відповідним наказом керівника закладу загальної середньої освіти.

Також керуватися можна [Інструкцією з ведення класного журналу учнів 5-11 \(12\)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів](#) (наказ МОН від 03.06.2008 р. № 496). Зокрема, у пункті 3.2 передбачено, що **семестрова оцінка** може бути скоригованою. У триденний термін після виставлення семестрової оцінки батьки (особи, які їх замінюють) учнів, які виявили бажання підвищити результати семестрового оцінювання або з певних причин не були атестовані, звертаються до керівника загальноосвітнього навчального закладу із заявою про проведення відповідного оцінювання.

Наголошуємо!

За результатами оцінювання видається відповідний наказ керівника закладу освіти.

Скоригована семестрова оцінка за I семестр виставляється до початку II семестру, за II семестр – не пізніше 10 червня поточного навчального року.

Під час коригування результатів навчання учнів необхідно дотримуватися однакового підходу до всіх учнів закладу освіти [3].

При підготовці до педради радимо використати матеріали [вебсторінки «Кейс керівника закладу освіти 2023/2024» та інтерактивного аркуша «Готуємося до нового 2023/2024 навчального року: робимо висновки, будемо плани»](#).

Освітні втрати: шляхи їх подолання

Протягом 2020-2023 років українська освіта зіткнулася з численними викликами: вимушеними перервами у навчанні, знищенням шкіл, відсутністю очного навчання та обмеженим доступом до нього, значними обмеженнями для реалізації дистанційного навчання, викликаними перебоями з електроенергією та інтернетом.

Учасники [слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій \(11 травня 2023 року\)](#) відзначають актуальність питання освітніх втрат (learning losses) і освітніх розривів (learning gaps) на рівні загальної середньої освіти, які виникли та поглибилися у зв'язку з порушенням освітнього

процесу через пандемію COVID-19 і повномасштабне російське вторгнення в Україну.

Експерти Аналітичного центру CEDOS визначають освітні втрати як прогалини у знаннях і навичках, які виникають в учнівства під час освітнього процесу у порівнянні зі стандартами освіти та очікуваними результатами навчальних здобутків. Разом із тим, освітні втрати не варто ототожнювати лише з навчальними втратами, оскільки поняття «освітні втрати» є набагато ширше, ніж поняття «навчальні втрати». У широкому смислі освітні втрати означають втрату можливостей для всебічного розвитку учнів: інтелектуального, соціального, емоційного, психологічного тощо. Тому є доцільним, на думку фахівців Українського центру оцінювання якості освіти, у межах родового поняття «освітні втрати» умовно виділити такі три взаємопов'язані складники: навчальні втрати (втрати знань, умінь, навичок, ставлень тощо), виховні втрати, зниження темпу розвитку особистості (зокрема, психологічні втрати). Узагальнюючи різні підходи до визначення навчальних втрат, фахівці Українського центру оцінювання якості освіти дають таке визначення цьому терміну: «навчальні втрати» – будь-які втрати знань, умінь, навичок та/або уповільнення чи переривання академічного прогресу через паузи чи погіршення умов навчання для конкретного учня [27].

Умови повномасштабної війни вкрай негативно впливають на загальний **психолого-емоційний стан** і взаємопов'язані з ним навчальні можливості учнів. Вони призвели до суттєвих **психологічних втрат** здобувачів освіти, які проявляються у депресії, зростанні страху, тривожності та стурбованості, втраті мотивації до навчання, апатії, розгубленості та неухважності.

Серед механізмів, які можна розглядати як потенційні інструменти для подолання освітніх втрат в Україні, є наступні:

- виділення додаткових годин для індивідуальних та групових консультацій;
- розробка гейміфікованих цифрових освітніх ресурсів;
- платформи репетиторства чи/або тьюторингу.

Експерти Українського центру оцінювання якості освіти запропонували та проаналізували переваги і недоліки інших механізмів подолання освітніх втрат, які можуть бути використані в Україні:

- другорічництво;
- навчання під час канікул;
- репетиторство за державний кошт;
- створення інтеграційних класів;
- перегляд та адаптація освітніх програм;
- розроблення додаткового контенту з ключових навчальних тем;
- розроблення додаткового якісного освітнього контенту, акцентованого на темах, що потребують надолуження;
- методична підготовка вчителів до роботи з учнями, які мають навчальні втрати;

- посилення шкільної автономії, взаємодії та співпраці вчительства. Учасники слухань при цьому наголошують на важливості виокремлення ядра знань, розроблення адаптованих навчальних програм, а також напрацювання якісного освітнього контенту з тих тем, які потребують надолуження.

Варто також зазначити, що 12 квітня 2023 року Верховною Радою України прийнято за основу та в цілому Закон України «Про внесення зміни до [статті 51 Закону України «Про повну загальну середню освіту»](#) щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників у питанні надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу». Зазначеним актом передбачено, що не менше 10 відсотків від загальної кількості годин, передбачених на підвищення кваліфікації педагогічного працівника, обов'язково повинні бути спрямовані на вдосконалення знань, умінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу. Реалізація цього акту матиме позитивний вплив на стан психічного здоров'я дітей під час воєнного стану та у післявоєнний період, зокрема дозволить підвищити компетентність педагогічних працівників у частині надання психологічної підтримки здобувачам освіти, сприятиме ранньому виявленню ознак психологічної травми та інших психологічних станів, попередженню появи посттравматичного стресового розладу, тривожних розладів та депресій, попередженню девіантної поведінки та профілактиці суїциду серед дітей, що пережили психотравмуючі події [27].

У проєкті рекомендацій слухання виокремлені рекомендації закладам загальної середньої освіти, які можуть бути використані у практичній діяльності:

1. Забезпечити моніторинг результатів навчання здобувачів освіти з використанням діагностичного інструментарію.

2. Здійснювати адаптивне гнучке планування, яке б передбачало перерозподіл навчального часу між темами, або розробляти власні навчальні програми, коригуючи зміст та результати навчання з урахуванням виявлених освітніх втрат.

3. Продовжити працювати над створенням методичної системи підтримки індивідуальної освітньої траєкторії учнів шляхом проведення індивідуальних занять, факультативів відповідно до навчального плану та/або за запитами учнів, консультацій з учнями для усунення прогалин у знаннях із предмету, розробки завдань різних рівнів складності для окремих учнів.

4. Посилити роботу в частині надання підтримки педагогічним працівникам щодо підвищення кваліфікації та професійного вдосконалення з питань методики роботи в умовах змішаного навчання.

5. Використовувати години варіативної складової шляхом запровадження індивідуальних та групових консультацій для здобувачів освіти.

6. Організувати роботу пришкільних (мовних, математичних, природничих тощо) таборів, запровадити «навчальні канікули».

7. Розробити стратегії адаптації освітнього процесу закладів освіти до роботи в умовах зміни режимів навчання.

З метою прийняття й успішної реалізації ефективних управлінських рішень радимо ознайомитися зі статтею Половенко О. В. Освітні втрати: управлінські рішення для їх подолання. *Науково-методичний вісник*. Кропивницький: КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2023. № 59. С. 21-30, а також матеріалами [онлайн-вебінару методичного серфінгу «Навчальні втрати: причини, наслідки та шляхи подолання»](#).

Моніторинг

Результати моніторингу є найкращим індикатором якості освітнього процесу. Це дає змогу оцінити ситуацію та переконатися в тому, що навчання в школі позитивно впливає на успішність дітей. Це своєрідний маркер для директора, який показує ефективність витрачених зусиль та ресурсів. Важливо, що мета моніторингу – **не пошук проблем, а отримання рішень, як покращити роботу вчителя і закладу загалом**. Моніторинг допоможе проаналізувати ефективність роботи команди. Директор може відстежити позитивні чи негативні тенденції у роботі кожного вчителя: як педагоги працюють із системами оцінювання, чи реалізують компетентнісне навчання, як взаємодіють з аудиторією тощо. Для вчителів важливий зворотний зв'язок. Якісний та обґрунтований відгук керівника – важлива частина розвитку та мотивації вчителя. При цьому важливо дотримуватися порядку проведення моніторингу ([наказ Міністерства освіти і науки України від 16.01.2020 р. № 54 «Про затвердження Порядку проведення моніторингу якості освіти»](#)) та [алгоритму проведення внутрішнього моніторингу якості освіти як інструменту самооцінювання](#).

При плануванні внутрішніх моніторингів радимо використовувати матеріали та інструменти зовнішніх моніторингових досліджень. Зокрема, радимо звернути увагу на загальнодержавний зовнішній моніторинг якості початкової освіти. До цього часу було проведено два цикли моніторингу – у 2018 та 2021 роках. У межах перших циклів метою було оцінити рівень сформованості у випускників і випускниць початкової школи двох ключових компетентностей – читацької та математичної, а також виявити чинники, які впливають на рівень сформованості згаданих компетентностей. Більш докладно ознайомитися з результатами першого та другого циклів ЗЗМЯПО можна на [сайті Українського центру оцінювання якості освіти](#).

Як відбуватиметься загальнодержавний зовнішній моніторинг якості початкової освіти навесні 2024 року? Міністерство освіти і науки України [наказом від 24.04.2023 р. № 473](#) затвердило програму загальнодержавного зовнішнього моніторингу якості початкової освіти з метою оцінювання якості результатів початкової освіти, якості освітнього (у межах школи) та

позанавчального середовища, раз на три роки. Учасниками моніторингу можуть бути учні 4-х класів (випускники) початкової школи ЗЗСО; вчителі початкової школи, які навчають випускників початкової школи, а також батьки здобувачів початкової освіти, керівники закладів освіти. Що оцінюватимуть?

1. Рівень сформованості компетентностей випускників початкової школи в умовах упровадження Концепції Нової української школи:

- читацьку компетентність – здатність особи широко розуміти текст як частину повсякденного життя й освітньої діяльності, шукати нову інформацію, відтворювати та використовувати її, інтерпретувати зміст і формулювати умовиводи, осмислювати й оцінювати зміст і форму тексту тощо;

- математичну компетентність – здатність особи бачити математику в житті, створювати математичні моделі об'єктів, явищ, процесів навколишнього світу, застосовувати досвід математичної діяльності під час розв'язування навчально-пізнавальних і практично зорієнтованих завдань;

- природничо-наукову компетентність – здатність особи застосовувати в практичній діяльності наукове розуміння природи (явищ, процесів, закономірностей, законів) і методи та інструменти природничих наук, техніки й технологій (спостерігати, збирати й систематизувати дані, формулювати гіпотези, проводити дослідження / експерименти, аналізувати й оцінювати результати), усвідомлено ставитися до збереження природи й покращення якості життя людини, громади й людства загалом, збалансованого розвитку суспільства [33].

2. Рівень впливу психолого-педагогічних і соціально-економічних чинників на рівень сформованості основних компетентностей випускників початкової школи.

Міністерством освіти у травні 2023 року проведено загальнодержавне моніторингове дослідження якості освіти у школах в умовах воєнного стану ([наказ МОН від 28.03.2023 р. № 347 «Про організаційні заходи щодо підготовки й проведення загальнодержавного моніторингового дослідження якості освіти у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану»](#)). У дослідженні брали участь учні шкіл 6 та 8 класів. Метою проведення моніторингу є дослідження якості освіти у закладах загальної середньої освіти з української мови та математики. Моніторинг знань школярів триватиме впродовж трьох років – з 2023 до 2025 року. Кожен із трьох етапів дослідження проводитиметься наприкінці кожного навчального року. Вивчення рівня знань учнів 6 та 8 класів відбуватиметься шляхом тестування на освітній платформі «Всеукраїнська школа онлайн». Відповідальність про проведення дослідження покладено на Інститут освітньої аналітики, Державну службу якості освіти, Український інститут розвитку освіти та обласні підрозділи освіти і науки.

З матеріалами опитувань, вивчень, досліджень, які проводила Державна служба забезпечення якості освіти, можна ознайомитися на [вебсторінці «Моніторингові дослідження»](#).

Навчально-методичний центр оцінювання якості освіти (завідувач Любов КОРЖ) рекомендує використати матеріали таких інтернет-ресурсів:

- [вебсайт центру](#) (Олег ЛІСНІЧУК);
- [«НМТ – 2023. Кращі вчителі області. «#НМТ на 200 балів»](#) (Андрій ЦИПОЧКІН);
- [сайт «#НМТ на 200 балів»](#) (адміністратор: Олег КУРІЛІН, модератори: Андрій ЦИПОЧКІН, Аліна ВАРЕХА);
- [Рейтинговий список закладів загальної середньої освіти за результатами НМТ-2022](#) (Андрій ЦИПОЧКІН, Олег КУРІЛІН);
- [Топ-20 закладів загальної середньої освіти Кіровоградської області](#) (Андрій ЦИПОЧКІН, Олег КУРІЛІН);
- [«Платформа взаємодії та консультування online»](#) надання методичної допомоги, роз'яснень та консультування (Тетяна ГУЛА, Аліна ВАРЕХА).

Радимо опрацювати наступні джерела:

- Бутенко Л.М. Креативне мислення як інноваційна галузь PISA-2022. *Науково-методичний вісник*. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2023. № 59. С. 315-320.
- Вареха А. Г. #НМТ на 200 балів: аналітичний та практичний аспект якісної освіти. *Науково-методичний вісник*. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2023. № 59. С. 164-178.
- Гула Т.А. Використання дистанційних технологій навчання в освітньому процесі у закладах загальної середньої освіти Кіровоградської області в умовах воєнного стану (за результатами опитування педагогів). *Науково-методичний вісник*. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2023. № 59. С. 197-216.
- Гулка О. М. Стан впровадження моніторингових досліджень якості освіти в закладах загальної середньої, дошкільної та професійної (професійно-технічної) освіти області. *Науково-методичний вісник*. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2023. № 59. С. 178-192.
- #НМТ на 200 балів: інформаційно-методичні матеріали / уклад.: Вареха А.Г., Курілін О. М., Ципочкін А. В. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2023. 190 с.

Психологічна підтримка під час воєнного стану

Навчально-методичний центр психологічної служби системи освіти (завідувач Валентина ЧЕБОНЕНКО) щодо організації діяльності працівників психологічної служби закладів освіти у 2023/2024 н. р. звертає увагу, що в умовах воєнного стану набуває особливостей психологічний супровід всіх учасників освітнього процесу.

Перед освітянами стоїть важливе завдання – об'єднання зусиль педагогічної та громадської спільнот на засадах взаєморозуміння, співробітництва щодо захисту прав та свобод, оволодіння дітьми універсальними цінностями та моделями поведінки, які становлять основу світової культури.

Для організації належного психологічного, соціально-педагогічного супроводу учасників освітнього процесу в новому навчальному році просимо керівників закладів освіти вжити заходів для стовідсоткового забезпечення закладів освіти практичними психологами, соціальними педагогами відповідно до нормативної потреби.

Наголошуємо, що посади працівників психологічної служби вводяться у штатні розписи закладів освіти відповідно до [наказу МОН від 03.07.2017 № 948 «Про внесення змін до деяких наказів Міністерства освіти і науки України і Міністерства освіти і науки молоді та спорту України»](#), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28.07.2017 за № 930/30798).

При здійсненні соціально-психологічного супроводу практичні психологи і соціальні педагоги мають врахувати пріоритетні напрямки діяльності, а саме:

- забезпечення захисту прав і свобод дітей, створення безпечного середовища (запобігання булінгу (цькування) в учнівському колективі та домашньому насильству);
- посилення профілактичної роботи щодо протидії торгівлі людьми;
- психологічний супровід адаптації дітей до нових умов освітнього процесу в НУШ;
- профілактика конфліктів, суїцидальних тенденцій і правопорушень серед дітей та підлітків у закладі освіти;
- психолого-педагогічний супровід формування навичок здорового способу життя, стресостійкості/життєстійкості здобувачів освіти;
- психологічне і соціально-педагогічне забезпечення та супровід інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами, консультативна і просвітницька робота з батьками;
- психологічний супровід підготовки учнів до профільного та професійного самовизначення;
- організація надання допомоги постраждалим внутрішньо переміщеним учням, їхнім батькам та членам родини в адаптації до нових умов проживання і навчання, дітям і сім'ям учасників воєнних дій;
- психологічна підтримка всіх учасників освітнього процесу;
- підвищення фахової компетентності та психологічної культури педагогічних працівників.

За такого підходу особлива увага працівників психологічної служби має зосередитися на річному плануванні. Воно має бути комплексним, враховувати всі напрямки роботи з усіма учасниками освітнього процесу (діти, батьки, педагоги). Нагадуємо про необхідність у процесі роботи суворо дотримуватися вимог методики та Етичного кодексу психолога.

Підкреслюємо, що Міністерство освіти і науки України рекомендує працівникам психологічної служби застосовувати у своїй діяльності методичні рекомендації, орієнтовні циклограми діяльності працівників психологічної служби закладів освіти різних типів, розроблені Українським науково-методичним центром практичної психології і соціальної роботи. [Матеріали розміщено на сторінці ДНУ «ІМЗО»](#). Запропонований перелік діагностичного інструментарію допоможе фахівцям психологічної служби у доборі необхідних методик залежно від предмету дослідження та виявлення актуальних проблем.

Радимо використовувати під час організації психологічного супроводу з учасниками освітнього процесу [нормативно-правові документи, рекомендовані Міністерством освіти і науки України](#), які розміщені у вільному доступі.

На сайтах ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПНУ, обласного навчально-методичного центру психологічної служби у системі освіти, накопичено та доповнюється перелік корисних ресурсів для дорослих та дітей. Ресурси спрямовані на психологічну підтримку, навчання та достовірне інформування. Матеріали можна використовувати як самим педагогам, так і рекомендувати для використання батьками і дітьми.

Одним із важливих пріоритетів у роботі закладів освіти є забезпечення психологічної стійкості всіх учасників освітнього процесу. В цьому аспекті рекомендуємо використовувати в роботі методичні рекомендації МОН України:

- [лист МОН України від 29.03.2022 № 1/3737-22 «Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні»;](#)
- [лист МОН України від 04.04.2022 № 1/3872-22 «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій»;](#)
- [лист МОН України від 19 серпня 2022 року № 1/9530-22 «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. Психологічні аспекти організації освітнього процесу в умовах воєнного/післявоєнного стану \(додаток 2\).](#)

Для підвищення кваліфікації рекомендуємо педагогічним працівникам, практичним психологам, соціальним педагогам закладів освіти долучитися до перегляду низки [онлайн-вебінарів](#) щодо психологічної допомоги; технології консультування; терапії під час переживання втрати та відновлення психолога після роботи із учасниками освітнього процесу, які зазнали горе, організованих ДНУ «Інститут модернізації та змісту освіти» у співпраці з ГО «Ла Страда-Україна» за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ).

Також на [сайті обласного навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти](#) розміщено матеріали для використання в роботі під час воєнних дій та [вебсайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»](#). З метою

стабілізації психоемоційного стану здобувачів освіти та їх налаштування на освітню діяльність рекомендуємо фахівцям психологічної служби впроваджувати «годину психолога/соціального педагога» та [факультативні курси](#).

Програми факультативів, спецкурсів і курсів за вибором розміщено на [вебсайті ДНУ «ІМЗО»](#), а також [навчально-методичні матеріали щодо роботи в умовах війни](#).

Крім того пропонуємо вчителям, практичним психологам, соціальним педагогам (в закладах освіти, де вони є), проводити мотиваційні п'ятихвилинні «ранкові зустрічі», у тому числі психологічні хвилинки для учнів усіх вікових категорій (залежно від форми навчання онлайн чи в реальному часі). Матеріали для таких щоденних заходів представлені у Всеукраїнському єдиному розкладі та [сайті обласного навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти](#). Ними можуть скористатися усі учасники освітнього процесу, незалежно від обраної форми навчання. Також можна скористатися [навчально-методичним посібником «Психологічна хвилинка»](#).

Звертаємо вашу увагу, на важливість інформування та підвищення рівня обізнаності учасників освітнього процесу щодо ефективного запобігання торгівлі людьми, яка передбачає інформаційні та освітні кампанії, зокрема для осіб, уразливих до торгівлі людьми. Надання інформації особам, які виїжджають з України, на якомога ранньому етапі про їхні права, послуги підтримки та можливості працевлаштування, а також підвищення обізнаності серед них про ризики експлуатації в різних секторах економіки, зокрема сексуальну експлуатацію, є надзвичайно важливим, особливо з огляду на широке поширення дезінформації. Корисні матеріали з цього питання можна знайти на [сайті обласного навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти](#).

Звертаємо увагу, що Міністерство освіти і науки України вважає за доцільне:

- педагогічним працівникам закладів освіти пройти онлайн-курси підвищення кваліфікації з питань протидії торгівлі на сайті Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні;
- впроваджувати за рахунок варіативної складової програму виховної роботи з питань протидії торгівлі дітьми для учнів 7-10 класів «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»;
- впроваджувати гуртки та факультативи для учнів 7-10 класів закладів загальної середньої освіти «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»;
- проводити інформаційні кампанії до 30 липня – Всесвітнього дня протидії торгівлі людьми; 18 жовтня – Європейського дня боротьби з торгівлею людьми; 2 грудня – Міжнародного дня за відміну рабства; 10 грудня Міжнародного дня захисту прав людини;

- розвивати співробітництво із громадськими та міжнародними організаціями і фондами;
- налагодити освітню роботу із батьками та законними представниками дітей із питань профілактики торгівлі людьми;
- поширювати серед учасників освітнього процесу інформацію про діяльність кол-центру Міністерства соціальної політики України з питань протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей.

Працівники психологічної служби у питаннях превентивних заходів повинні знайти нові підходи до взаємодії з учнями та їхніми батьками. У цьому можуть допомогти різні профілактичні програми навчання учнів новим формам поведінки, виховання стресостійкості особистості, здатної самостійно, ефективно і відповідально будувати своє життя. Профілактичні програми, призначені для проведення групових занять з учнями та їхніми батьками, можуть включати:

- групові заняття з розвитку комунікативних навичок як в учнів, так і в батьків;
- групові заняття з профілактики асоціальної поведінки з основами правових знань;
- групові заняття, спрямовані на допомогу в досягненні позитивних життєвих цілей тощо.

Найбільш значущим напрямом роботи працівників психологічної служби є корекційно-розвиткова. Цей напрям передбачає доволі широкий спектр застосування методів і технологій, які спрямовані на розвиток і цілеспрямоване формування уявлень, настанов, цінностей, умінь, компетенцій та рис особистості. Методичні розробки, рекомендовані та розміщені на [сайті](#).

Також рекомендуємо використовувати у роботі корекційні програми, що розміщено на [вебсайті ДНУ «ІМЗО»](#).

Використання в освітньому процесі нових досягнень інформаційних технологій, які сприяють входженню людини у світовий інформаційний простір, особливо в умовах дистанційного навчання, набирає все більшої актуальності.

Державною науковою установою «Інститут модернізації змісту освіти» започатковано реалізацію Всеукраїнського проекту з профорієнтації та побудови кар'єри «Обери професію своєї мрії».

Здобувачі освіти зможуть відвідати портал Проекту (<https://www.hryoutest.in.ua/>), зареєструватися та пройти профорієнтаційне тестування; отримати результат тестування, який буде відправлено на електронну пошту, зазначену під час реєстрації; замовити онлайн-консультацію у кар'єрного консультанта, зазначивши свої дані та обравши зручні дату і час консультації; отримати результат консультування; переглянути цікаві та корисні відеоролики та мультимедійні онлайн-курси у форматі SCORM щодо

можливостей працевлаштування, особливостей психологічних типів тощо; переглянути відеоекскурсії із залученням роботодавців, щоб побачити на власні очі, які умови наразі вже створено в українських підприємствах та організаціях; ознайомитися з найзатребуванішими професіями на ринку праці в Україні: вакансії, умови праці, заробітна плата, перспективи, цікаві факти, навички, якими треба володіти тощо.

Одним із дієвих способів установаження безпечного, комфортного середовища в навчальному закладі, вирішення учнівських конфліктів є впровадження [програм примирення серед однолітків \(кола цінностей, медіації\). Шкільні служби порозуміння.](#)

З метою забезпечення комплексного інтегрованого підходу до протидії домашньому насильству та сприяння реалізації прав осіб, які постраждали від домашнього насильства, шляхом проведення превентивних заходів, ефективного реагування на факти домашнього насильства наказом МОН від 02.10.2018 року № 1047 затверджено [Методичні рекомендації щодо виявлення, реагування на випадки домашнього насильства і взаємодії педагогічних працівників із іншими органами та службами.](#)

Пропонуємо використовувати матеріали з питань запобігання та протидії домашньому насильству, що розміщені на офіційному [сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»](#) та на [сайті обласного навчально-методичного центру психологічної служби системи освіти.](#)

Ситуація щодо кримінальних правопорушень у дитячому середовищі спонукає до проведення чіткої взаємодії всіх зацікавлених органів та служб на місцевому рівні.

Вважаємо за необхідне здійснювати профілактику кримінальних правопорушень перш за все через виявлення та усунення причин і умов, що сприяють учиненню дітьми злочинів, подоланню девіантної поведінки та формуванню правової культури учнів.

З огляду на це, рекомендуємо:

- аналізувати стан справ та посилити індивідуальну корекційну роботу з дітьми, які вже скоювали кримінальні правопорушення, та дітьми, які мають ознаки агресивної поведінки;
- проводити інформаційно-просвітницьку роботу з батьками та законними представниками дітей, схильних до протиправної поведінки, сприяти в організації позакласної зайнятості цієї категорії дітей тощо.

Звертаємо увагу керівників закладів освіти, що практичний психолог чи соціальний педагог не повинен виконувати обов'язки дефектолога, логопеда, корекційного педагога. Проведення корекційних занять та допомога в навчанні – не його сфера діяльності, але він може звернутися до фахівців ІРЦ за консультацією.

Перелік корекційно-розвиткових програм, типових освітніх програм, методичних рекомендацій, навчально-методичних посібників для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами розміщено на [вебсайті ДНУ «ІМЗО»](#).

Корисну інформацію стосовно роботи з цього напрямку можна знайти на [сайті Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України](#).

Порядок додаткових психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових занять (послуг), які проводять (надають) фахівці (з числа працівників закладу освіти та, за потреби, додатково залучені фахівці), з якими заклад освіти або відповідний орган управління освітою укладають цивільно-правові договори, визначено [постановою Кабінету Міністрів України від 14.02.2017 № 88](#) «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами».

Інклюзивна освіта

Ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти (завідувач Інна ЧЕРВОНЕЦЬ), рекомендує педагогічним працівникам для проведення засідань серпневих педагогічних рад, методичних формувань ознайомитися із Національною стратегією щодо створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, де однією зі стратегічних цілей визначено створення безперешкодного середовища для всіх груп населення, забезпечення рівних можливостей кожній людині реалізовувати свої права, отримувати послуги на рівні з іншими шляхом інтегрування фізичної, інформаційної, цифрової, соціальної та громадянської, економічної та освітньої безбар'єрності до всіх сфер державної політики, безпечного, доступного та інклюзивного освітнього середовища. Засобами його забезпечення є: створення в закладах загальної середньої освіти безпечних і нешкідливих умов навчання; діяльність ресурсних кімнат; надання додаткових психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг, удосконалення механізму забезпечення допоміжними засобами для навчання та створення додаткових можливостей для проходження ЗНО особами з особливими освітніми потребами.

З метою забезпечення права на освіту осіб з особливими освітніми потребами на здобуття освіти в умовах воєнного стану Кабінетом Міністрів України було внесено ряд змін до нормативно-правових актів, які регулюють організацію освітнього процесу для таких дітей. Звертаємо увагу, що організація навчання дітей з особливими освітніми потребами має здійснюватися з урахуванням зазначених змін.

Щодо організації інклюзивного навчання в закладах дошкільної та загальної середньої освіти.

Відповідно до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної та загальної середньої освіти у період воєнного стану:

- інклюзивне навчання можливе із застосуванням дистанційно-очної (змішаної) форми здобуття освіти з урахуванням безпекової ситуації в кожній окремій адміністративно-територіальній одиниці;
- кількість учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах/групах не застосовується;
- засідання команди психолого-педагогічного супроводу особи з ООП можуть проходити в очному або змішаному очно-дистанційному форматі;
- до закладу освіти можна подавати копії документів, що засвідчують особу, а також висновку про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи (за наявності);
- у закладі освіти можуть формуватися тимчасові інклюзивні міжкласні групи (постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530 і від 15 вересня 2021 р. № 957» від 26 квітня 2022 року № 483).

На період воєнного стану розширено коло завдань інклюзивно-ресурсних центрів, а саме:

- проведення комплексної оцінки та здійснення системного кваліфікованого супроводу дітей з особливими освітніми потребами, які вимушено змінили місце проживання та були зараховані в інклюзивні класи (групи) або здобувають освіту з використанням технологій дистанційного навчання;
- надавання інформаційної підтримки батькам дітей з особливими освітніми потребами щодо закладів, у яких дитина може продовжувати та одержувати інші додаткові послуги;
- створення умов для психологічної підтримки дітей, які переживають психологічну травму, додаткові корекційно-розвиткові послуги дітям з особливими освітніми потребами (постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 р. № 493 «Про внесення змін до Положення про інклюзивно-ресурсний центр»).

Рекомендуємо перед початком навчального року з усіма категоріями педагогічних працівників обговорити питання організації інклюзивного освітнього середовища та інклюзивного навчання в закладах освіти і звернути увагу на внесені зміни у період воєнного стану.

З метою якісної підготовки та проведення засідань серпневих педагогічних рад, методичних формувань педагогічних працівників рекомендуємо опрацювати та використати методичні матеріали, розміщені на сайті «Інклюзивна освіта», на сторінках: «Державний стандарт базової середньої освіти у 2023/2024 навчальному році. Інклюзивне навчання» (<https://bit.ly/3PVNCiE>) та «Організація роботи з дітьми з особливими освітніми потребами» (<https://bit.ly/3PW6Q83>).

Доцільним буде використання матеріалів сторінок сайту ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти (<http://koippo.in.ua/inclusia/>).

Допоможуть у роботі друковані матеріали, підготовлені педагогічними працівниками ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти:

- Червонець І.В. Особливості організації освітньої діяльності в інклюзивних класах відповідно до Концепції «Нова українська школа (методичні рекомендації)» *Науково-методичний вісник*. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2022. № 58. С. 311-325;

- Кірішко Л.М. Використання ресурсів ІРЦ для якісної організації інклюзивного освітнього середовища (досвід роботи комунальної установи «Петрівський інклюзивно-ресурсний центр» Петрівської селищної ради Олександрійського району). *Науково-методичний вісник*. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2022. № 58. С. 325-335;

Рекомендуємо розгляд таких тем з питань:

для керівників закладів дошкільної освіти:

- порядок організації інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти;

- особливості визначення рівнів підтримки дитини з особливими освітніми потребами в закладі дошкільної освіти;

- складання індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами за оновленою формою;

- алгоритм визначення категорій (типологій) освітніх труднощів у здобувачів освіти з особливими освітніми потребами;

- порядок забезпечення їх підтримки в закладі дошкільної освіти;

- організація роботи вихователів та асистентів вихователів з метою виявлення у дітей труднощів під час освітнього процесу;

для керівників закладів загальної середньої освіти:

- порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти;

- особливості визначення рівнів підтримки дитини з особливими освітніми потребами в закладі освіти;

- складання індивідуальної програми розвитку дитини з особливими освітніми потребами за оновленою формою;

- створення інклюзивних міжкласних груп для вивчення предметів, модифікованих з урахуванням особливих освітніх потреб учнів;

- алгоритм переходу дітей з особливими освітніми потребами до середньої ланки освіти;

- алгоритм визначення категорій (типологій) освітніх труднощів у здобувачів освіти з особливими освітніми потребами;

- порядок забезпечення їх підтримки в закладі загальної середньої освіти;

- організація роботи педагогів та класних керівників з метою виявлення у дітей труднощів під час навчання;

для педагогічних працівників (вчителів, вихователів, соціальних педагогів):

- маркери для визначення освітніх труднощів I рівня у закладі загальної середньої освіти;
- допомога батькам дітей з особливими освітніми потребами у їх адаптації в середній школі;
- використання принципів універсального дизайну для навчання;
- застосування формувального оцінювання;

для асистентів вихователів/учителів:

- роль і завдання асистента вчителя;
- особливості раннього підліткового віку;
- особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу;
- адаптація навчальних матеріалів з урахуванням особливостей навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами;
- підтримка комунікації з сім'єю дитини з особливими освітніми потребами;
- взаємодія та співпраця із педагогічними працівниками закладу освіти з метою досягнення успішності дітей з особливими освітніми потребами;
- ефективність взаємодії з дитиною з особливими освітніми потребами та самої дитини з однолітками (форми, методи, способи тощо).

Звертаємо увагу!

В умовах дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами роль асистента вчителя посилюється, оскільки такі діти в умовах воєнного стану потребують особливої уваги та підтримки в освітньому процесі.

Відповідно до статей 26 та 44 Закону України «Про повну загальну середню освіту», асистент вчителя забезпечує особистісно-орієнтоване спрямування освітнього процесу для учня з особливими освітніми потребами та забезпечує досягнення особами з особливими освітніми потребами результатів навчання, передбачених відповідним державним стандартом.

Асистент учителя, який є учасником команди психолого-педагогічного супроводу, забезпечує індивідуалізацію освітнього процесу для дитини з ООП та в умовах дистанційного навчання продовжує виконувати свої функції, визначені у посадовій інструкції, затвердженій керівником закладу, а також виконувати функції відповідно до примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини.

Під час організації заходів з питань інклюзивного навчання радимо ознайомитися з нормативно-правовими документами та методичними матеріалами:

1. Про освіту: Закон України. URL: <https://bit.ly/3oYJD7V>.
2. Інклюзія, породжена війною. URL: <https://bit.ly/3MEFFvs>.
3. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. URL: <https://bit.ly/3fmTt0j>.
4. Концепція розвитку інклюзивної освіти. URL: <https://bit.ly/3p1bPaj>.
5. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі. URL: <https://bit.ly/3NUJNbQ>.
6. Методичні рекомендації для закладів загальної середньої освіти щодо визначення освітніх труднощів I рівня підтримки в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти. URL: <https://bit.ly/3NA7uGD>.
7. Кульбіда С.В. та ін. Навчання дітей із порушеннями слуху: навчально-методичний посібник/ Харків : Вид-во «Ранок», 2019. 216 с. URL: <https://bit.ly/3NYy0Jm>.
8. Новий освітній простір: рекомендації. URL: <https://bit.ly/3hXZAKi>.
9. Про внесення змін до Положення про інклюзивно-ресурсний центр: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2022 р. № 493. URL: <https://bit.ly/3O0gKne>.
10. Про внесення змін до порядків, затверджених постановами Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530 і від 15 вересня 2021 р. № 957: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2022 року № 483. URL: <https://bit.ly/3tqxHPH>.
11. Порядок організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2021 року № 957. URL: <https://bit.ly/3O2Llej>.
12. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 року № 765. URL: <https://bit.ly/3p5DQiQ>.
13. Як створити доступність у закладах освіти для осіб з порушенням зору. URL: <https://bit.ly/3aDL2Oe>.
14. Як сформувати навички самостійності у дітей з ООП підліткового віку URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-sformuvaty-navychky-samostijnosti-u-ditej-z-ooop-pidlitkovogo-viku/>.

Освітні інновації

Минулий рік показав, що для українських педагогів немає нічого неможливого. Вони можуть навчати навіть в умовах війни чи під час блекаутів. Протягом року освітяни шукали нові підходи та застосовували нестандартні методи. Ці тренди в освіті будуть популярні у 2023 році.

Розвиток гібридних моделей навчання

Ще під час епідемії все навчання раптово перейшло в дистанційне, що стало викликом для багатьох. Але згодом вчителі опанували технології дистанційного навчання, а учні звикли здобувати знання через Zoom та Google Meet.

Зараз освітяни розуміють, що майбутнє не за дистанційкою, а за змішаним навчанням. Тому школи в усьому світі продовжують розробляти та адаптувати моделі змішаного навчання, намагаючись знайти варіант, який влаштуватиме всіх.

Фахівці припускають, що навчання матиме приблизно такий вигляд:

- частина учнів навчається лише дистанційно;
- частина – слухає теоретичний матеріал онлайн, а до школи приходять заради практичних занять.

Правильно організоване гібридне навчання дозволить учням самостійно контролювати власне навчання, вчитиме їх самостійності та відповідальності.

Мікронавчання

Це теж набирає популярності, адже сучасна молодь унаслідок стрімкої цифровізації сприймає інформацію трошки інакше і не може запам'ятати багато одразу.

Що пропонує традиційна освіта? Великі пласти теоретичного матеріалу, в якому потрібно розібратися, та який потрібно запам'ятати з першого разу.

Натомість мікронавчання пропонує зовсім інший формат: матеріал поділяється на короткі навчальні блоки, які можуть повторюватися з часом. Такий підхід допомагає новим концепціям та навичкам закріпитися надовго.

Нейроосвіта

Багато хто впевнений, що саме нейроосвіта замінить традиційні моделі навчання, які дають однаковий набір інструментів для роботи з різними дітьми. Але навчати кожне нове покоління так, як навчали попереднє, неефективно.

І тут на допомогу може прийти нейроосвіта, яка пропонує спочатку вивчити, як працюють мозок та нервова система людини, а потім уже обирати найкращі методи навчання.

Нейроосвіта базується на чотирьох фактах:

- наш мозок – пластичний. Він може адаптуватися та генерувати нові нейронні зв'язки протягом усього життя;

- мозок має унікальні клітини – дзеркальні нейрони. Вони активуються як тоді, коли ми виконуємо певну дію, так і тоді, коли спостерігаємо за тим, як хтось виконує її;

- щоб ефективно навчатися, потрібна емоційна залученість. Навчання, пов'язане з емоціями, завжди більш продуктивне. А підживлювати емоції допомагають новизна, несподіванка та креативний підхід;

- мозок краще навчається, коли задіяні всі п'ять органів чуття.

Це важливо, тож популярними стають нові освітні тренди – виявлення індивідуальних потреб дітей, створення позитивного навчального середовища, робота в малих групах, зміни у шкільному графіку тощо.

Розвиток підприємницької компетентності

Освітнян уже давно цікавить ідея розвитку навичок підприємництва ще зі школи, і тут йдеться не про те, щоб виховати всіх учнів майбутніми бізнесменами.

Підприємницька компетентність – це не лише про бізнес та стартапи, це також про вміння людини втілювати свої задуми в життя, креативність, зацікавленість інноваціями, вміння ризикувати, здатність планувати та реалізовувати. Чи знадобляться такі вміння в житті? Звісно!

У майбутньому такі навички допоможуть учням краще адаптуватися до життя, ставити перед собою цілі та досягати їх, аналізувати інформацію, ухвалювати складні рішення. І експерти припускають, що підприємницька компетентність цього року стане дуже популярною.

Цілісне навчання

Такий підхід спрямований на активізацію всіх аспектів особистості учня (інтелект, емоції, уява, тіло) для більш ефективного навчання. В ідеалі таке навчання має починатися ще з дитсадка, адже вважається, що саме в перші 5 років формується траєкторія для подальшого життя та розвитку дитини.

Цілісне навчання завжди:

- персоналізоване;
- засноване на особистому досвіді;
- зміцнює стосунки в колективі;
- враховує культуру та спільноту, в якій живуть учні;
- зосереджується на сильних сторонах особистості учня;
- використовує формувальне оцінювання;
- гейміфіковане.

Цілісне навчання допомагає задовольнити емоційні, соціальні, етичні та академічні потреби учнів.

Віртуальна реальність та штучний інтелект

Ці технології проникають буквально в усі сфери нашого життя, зокрема і в освітню. Наприклад, додатки із доповненою реальністю можуть показати дітям,

як проводити складний фізичний експеримент або який вигляд мають у реальності тварини, що живуть на далеких континентах.

Крім того, завдяки віртуальній реальності діти можуть легко «перенестися» із класу на будь-яку іншу локацію, пов'язану з навчальною темою. І технологій буде лише більше.

Нагадаємо, що в Україні вже запрацював чат-бот ChatGPT. Він може згенерувати що завгодно – наукову працю, статтю, написати контрольну чи іспит тощо. Як це вплине на освіту, і чи може він замінити вчителів [35]?

Soft skills, або «м'які навички»

Soft skills уже кілька років залишаються актуальними. І саме ті люди, які можуть похвалитися розвиненими м'якими навичками (критичне мислення, креативність, лідерські якості, вміння працювати в команді та розв'язувати проблеми тощо) мають набагато більше шансів побудувати успішну кар'єру.

Soft skills, або «м'які навички», не притаманні конкретним професіям. Це особисті якості, які допомагають ефективно виконувати роботу та успішно будувати майбутню кар'єру.

До найважливіших методів розвитку «Soft skills» варто віднести:

- самонавчання;
- time-management;
- менторство;
- коучинг;
- тренінги;
- кейс-методи;
- дуальна освіта;
- адвокація;
- аналіз інформаційних джерел та великих обсягів інформації тощо.

Що Вам дасть розвиток soft skills?

1. Посилить професійні навички.
2. Зробить життя і роботу легшими.
3. Підвищить шанси займатися улюбленою справою з однодумцями.
4. Допоможе досягати більшості цілей.

Звісно, Soft Skills надають можливість:

- адаптації до нових умов;
- якісного та оптимального вирішення нагальних проблем та поточних питань;
- зміни сфери діяльності та зайнятості;
- якісного налагодження комунікацій;
- розвивати емпатію та здатність вибудовувати взаємовідносини з іншими;
- поглиблювати мультикультурну компетентність;
- розвивати креативність у прийнятті рішень;

-
- самодисципліну та самопрезентацію;
 - розвивати мультидисциплінарне мислення;
 - працювати над розвитком критичного мислення;
 - проявляти ініціативність та нести відповідальність.

Українські діти за кордоном у частині знань не відстають від однолітків або й навіть випереджають їх: вони добре знають математику, хімію чи фізику. Але коли йдеться про м'які навички, як-от підприємницька навичка, вміння працювати в команді, емпатія, то тут ми програємо. Навіть в українських вчителів, які працюють за кордоном, ці навички розвинуті слабше, ніж у їхніх польських чи німецьких колег. Потрібно зрозуміти, куди рухатися, на що звертати увагу. Як у будь-якій системі, слід мати точку відліку. Україна цього року отримала унікальний шанс: восени відбудеться дослідження рівня сформованості соціально-емоційних навичок. Це буде пілотний проєкт, у якому братимуть участь 15 країн включно з Україною. Його проводитиме Організація економічного співробітництва та розвитку. Служба буде співорганізатором. Маючи дані про якість навчання за когнітивним складником, а також результати сформованості соціально-емоційних навичок, можна буде комплексно дивитися на те, що дає наша освіта, – інакше кажучи, який продукт випускає, – і ухвалювати рішення з корегування освітніх політик [35].

Рекомендуємо для використання у роботі статтю Побережець О. С. *Soft Skills та командна робота: нестандартні рішення стандартних проблем*. *Науково-методичний вісник Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського*, 2023. № 59. С. 30-37; вебінар [«Соціально-емоційні навички як ресурс для самореалізації особистості та її благополуччя, зокрема в умовах війни та в повоєнному світі»](#).

Цифрова трансформація освіти

У сучасному світі виникає все більша потреба в безперервному розвитку, постійному оновленні знань, компетенцій та навичок, і ця проблема є актуальною і на рівні Європейського Союзу. З цією метою, European Commission оголосила 2023 рік Європейським Роком умінь та навичок (European Year of Skills) для сприяння подальшому розвитку інструментів аналізу умінь і навичок, популяризації інструментів для підвищення прозорості та легшого визнання кваліфікацій.

Європейські орієнтири професійного розвитку педагогів:

- досягнення неперервності через розбудову інституційного партнерства між викладачами, педагогічними навчальними закладами, школами;
- визнання формального, неформального та інформального навчання дієвими засобами професійного розвитку, включно з навчанням у групах, експериментальною діяльністю та обміном досвідом;

- створення збалансованої системи мотивації педагогів для професійного розвитку з конкретними очікуваннями, вимогами на різних рівнях (школа, місцева громада, регіональна влада, центральний уряд) та ресурсною підтримкою;
- заохочення вчительської відповідальності за самонавчання відповідно до професійних потреб, забезпечення вчителів інструментами для визначення та оцінювання власних потреб у навчанні;
- поліпшення педагогічної практики через зв'язки з наукою: національна політика держав-членів ЄС повинна заохочувати вчителів використовувати та проводити наукові дослідження у своїй викладацькій практиці та ін. [26].

Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності	https://drive.google.com/file/d/1s0WRcnI_AXP_cJPWz2yaY90OQwU9etjc/view?usp=sharing
Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний – 2020»). Концептуальні засади. Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 р. 90 с.	https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf
Концепція цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року	https://drive.google.com/file/d/1Kwuq4fY4hn4oPZeKg0JzP6hHjp_Plh8v/view?usp=sharing
Цифрова трансформація дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти	https://mon.gov.ua/ua/tag/cifrova-transformaciya-osviti-ta-nauki

Ресурси

PROMETHEUS – український громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів. Головною метою якого є безкоштовне надання онлайн-доступу до курсів університетського рівня всім охочим, а також надання можливості публікувати та поширювати такі курси провідним викладачам, університетам та компаніям. Крім того, Prometheus надає доступ до онлайн-курсів підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО).

E-SCHOOL.net.ua – сучасний онлайн-ресурс для дистанційного та змішаного навчання учнів 5-11 класів із матеріалами, що пройшли експертизу та відповідають державним освітнім стандартам. Всеукраїнська школа онлайн забезпечує учнів відеопоясненнями, конспектом, тестами й можливістю відслідковувати свій навчальний прогрес; вчителів – необхідними методичними рекомендаціями та прикладами застосування сучасних освітніх технологій.

HUMAN – зручна система для ведення електронного документообігу, проведення онлайн-уроків, здачі та перевірки домашнього завдання, отримання від учнів зворотнього зв'язку та спілкування. Вчителі можуть створювати на платформі власні уроки та користуватися ними далі. Базова версія програми безоплатна, її функціоналу вистачає для дистанційного навчання.

Prosvita – освітня платформа з безплатним доступом із будь-якого електронного пристрою до щоденника та навчальних досягнень, освітніх матеріалів, онлайн-уроків та домашніх завдань. Батьки бачать успіхи дитини і виконання домашки, а учні – завдання, які можна завантажити навіть із телефону.

Єдина школа – безплатна онлайн-платформа, доступ до якої мають вчителі, учні та батьки за допомогою додатку в смартфоні. Батьки мають доступ до електронного журналу та щоденника, можуть контролювати присутність своєї дитини на уроках та стежити за її успішністю. Вчитель може створювати домашні завдання з аудіо- чи відеофайлами, а також розробляти тести.

Мій Клас – електронна платформа, яка допомагає провести дистанційні уроки, тут зібрані готові завдання та тести різних видів складності, є можливість автоматично перевіряти роботи учнів та виставляти оцінки, вчитель може створювати свої робочі програми на сайті. Батьки одержують щотижневі звіти про успішність дітей, а доступ до учнівських профілів мають лише ідентифіковані вчителі.

Liveworksheets – сайт безплатних інтерактивних завдань на будь-які теми. Вчитель може знаходити готові вправи або створити власні. Свої завдання можна зберігати в інтерактивному зошиті, який зберігається на сайті, на якому учень також може самостійно перевірити помилки або надіслати результат на електронну адресу вчителя.

LearningApps – безоплатна платформа, що дає змогу створювати інтерактивні ігри та вправи з різних предметів. До вправ можна додавати фото, картини, звук чи відео. На платформі є готові завдання, які можна редагувати.

Kahoot – ігрова навчальна платформа, де ігри створені у форматі тестів із кількома варіантами відповідей. Доступ до тесту можна отримати через веббраузер або додаток «Kahoot!».

Classtime – онлайн-платформа з безплатним та преміумдostępом. Безкоштовний варіант дає змогу провести оцінювання учнів дистанційно та в класі. Вчителі можуть створювати інтерактивні уроки, додаючи відео, формули або використовуючи бібліотеку з понад 30 тисяч питань.

Easy test maker – сервіс для створення тестів, у яких можна вибирати правильні та помилкові твердження. Сервіс перемішує питання і варіанти відповідей, щоб учні не списували. У безплатній версії можна створити 25 тестів, у платній – необмежену кількість.

Медіаграмотність здобувачів освіти

Безперечною вимогою часу є формування у здобувачів освіти медіаграмотності. В умовах повномасштабної військової агресії Академія української преси на Тулбоксі для вчителів (уроки вправи, заняття, в які інтегровані елементи медіаграмотності) започаткувала нову рубрику [«Медіаграмотність в умовах війни»](#). Розроблено вправи на розвиток критичного мислення з елементами [медіаграмотності на тему війни на уроках у початковій школі](#). Освітня платформа [«Абетка вакцинації: від А до Я»](#), створена Академією української преси у партнерстві з Міністерством освіти і науки України, знайомить із методами маніпулювання думкою, способами розвінчання фейків та маніпуляцій, способами переконання аудиторій; удосконалює навички аналізу медійної наукової інформації; формує навички пошуку інформації в інтернеті, перевірки правдивості медійних наукових повідомлень, аналізу медійних повідомлень з огляду на їх цілі, техніку виконання, емоційний вплив, маніпулятивність та переконливість; навчає, як перевіряти надійність наукових джерел, достовірність статистичних досліджень, коректність аргументації. Платформа містить: лекційні заняття для вчителів, [для учнів 7-8 та 9-11 класів](#), [для батьків](#), [комікс для учнів 1-2 класів](#), [графічний роман для учнів 5-6 класів](#), [посібник для вчителів](#). Задля розвитку життєво необхідної навички медіаграмотності та критичного мислення в учнів початкових класів рекомендуємо посібники:

1. Волошенюк О. В., Ганик О. В., Голощапова В. В., Дегтярьова Г. А., Іванова І. Б., Кожанова А. Ю., Пиза Г. Ю., Шкребець О. О., Янкович О. І. [Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя](#) / за редакцією О. В. Волошенюк, В. Ф. Іванова. Київ : ЦВП, АУП, 2018. 234 с.

2. Бакка Т., Голощапова В., Дегтярьова Г., Євтушенко Р., Іванова І., Крамаровська С., Мелещенко Т, Шкребець О.; [Медіаграмотність та критичне мислення в початковій школі](#): посібник для вчителя / за редакцією О. Волошенюк, Г. Дегтярьової, В. Іванова. Київ : ЦВП, АУП, 2017. 196 с.

Сьогодні бібліотеки – це сучасні мультисервісні інформаційні центри, покликані виховувати компетентного медіаспоживача в нових умовах інформаційного суспільства. Для бібліотекарів закладів освіти, які опікуються впровадженням медіаосвіти та медіаграмотності, корисними будуть посібники:

3. Зоря Ю. М., Степанова Н. М., Потапова В. І. Медіаграмотність для бібліотекарів: практичний посібник. Навчальне видання / за редакцією О. В. Волошенюк, Р. І. Євтушенко. Київ: Академія української преси, Центр вільної преси, 2021. 75 с.

4. Власюк О.В, Потапова В.І., Срібна І. Практична медіаграмотність для бібліотек / за редакцією О. В. Волошенюк, В.Ф. Іванова Київ : АУП, ЦВП, 2019. 61 с.

ВЧИТЕЛЬ У СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ

Підвищення кваліфікації

Уміння навчатися впродовж усього життя важливе для кожної людини, а для того, хто працює педагогом, – особливо. Бо саме педагог закладає основу знань, формує компетентності у своїх учнів та навчає навчатися. А для того, щоб навчати інших, потрібно постійно підвищувати професійну компетентність.

Що потрібно знати педагогу про підвищення кваліфікації?

Рекомендуємо напередодні нового навчального року педагогічним працівникам закладів освіти ознайомитися з вимогами таких нормативно-правових актів:

[Закон України «Про освіту»:](#)

- частина 6 статті 18 «Освіта дорослих»;
- частина 2 статті 54 «Права та обов'язки педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу»;
- частина 6 статті 59 «Професійний розвиток та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників».

Професійний розвиток педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації. Заклади освіти, в яких працюють педагогічні та науково-педагогічні працівники, сприяють їхньому професійному розвитку, який може здійснюватися за різними видами (навчання за освітньою програмою, участь у сертифікаційних програмах, тренінгах, семінарах тощо).

[Закон України «Про повну загальну середню освіту»](#)

- стаття 14 «Забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії учня»;
- стаття 51 «Підвищення кваліфікації педагогічних працівників».

Наразі загальна кількість академічних годин для підвищення кваліфікації не може бути меншою за 150 годин, з яких не менше 10 відсотків загальної кількості годин обов'язково повинні бути спрямовані на вдосконалення знань,

вмінь і практичних навичок у частині роботи з учнями з особливими освітніми потребами та не менше 10 відсотків загальної кількості годин – на вдосконалення знань, умінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу.

[Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників.](#)

[Методичні рекомендації щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 15.05.2023 р. № 563.](#)

[Положення про атестацію педагогічних працівників, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 09.09.2022 р. № 805 \(чинне з 01.09.2023 р.\).](#)

Варто звернути увагу на консалтинговий та методичний супровід формування та реалізації індивідуальної траєкторії професійного розвитку, використовуючи Професійний стандарт, за напрямками:

- навчально-методичне забезпечення впровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року;
- впровадження компетентнісного, особистісно-орієнтованого підходу в освітньому процесі;
- забезпечення стратегічного управління розвитком закладу освіти;
- забезпечення управління якістю освітньої діяльності;
- забезпечення партнерської та мережевої взаємодії;
- організація безпечного і здорового освітнього середовища;
- формування загальних (універсальних, ключових) компетентностей педагогічних працівників, опанування сучасних освітніх технологій;
- формування та розвиток управлінських (менеджерських) компетентностей із застосування цифрових технологій, медійної грамотності, іншомовної компетентності тощо;
- розвиток професійних компетентностей педагогічних кадрів для роботи в умовах інклюзивного та спеціального навчання;
- розвиток умінь і навичок ефективної діяльності в умовах автономії закладів освіти;
- формування інноваційного способу мислення, навичок застосування ключових інструментів лідерства в умовах державно-громадського партнерства.

Рекомендуємо звернути увагу на організацію та методичний супровід проведення педагогічної інтернатури, яка впроваджується в закладах освіти України з 2022 року, як форма післядипломної педагогічної освіти, що передбачає систематичну роботу педагогічного працівника над формуванням та вдосконаленням власної педагогічної майстерності впродовж першого року професійної діяльності під керівництвом педагога-наставника.

З метою підвищення кваліфікації цієї категорії педагогічних працівників запрошуємо на навчання за програмою з напрямку: Розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, фахових методик, технологій. Піднапрямок: Набуття (вдосконалення) компетентностей зі здійснення наставницької діяльності (24 год.).

Для здійснення якісного методичного супроводу педагогів-інтернів педагогами-наставниками радимо ознайомитися із матеріалами відеохабу [«Навчаємося разом»](#), [методичним посібником «Педагогічна інтернатура: разом до професійного зростання»](#) та статтею Кірішко Л. М. Впровадження педагогічної інтернатури в заклади освіти. *Науково-методичний вісник*. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2023. № 59. С. 249-256.

Також вважаємо доцільним використовувати у роботі матеріали [навчально-методичного посібника «Безперервна освіта педагога за індивідуальною освітньою траєкторією»](#) (Половенко О. В., Кірішко Л. М.), у якому розкрито шляхи організації безперервної освіти педагога за індивідуальною освітньою траєкторією, обґрунтовано роль інформальної освіти в професійному розвитку вчителя.

Також пропонуємо ознайомитися з матеріалами [«9 порад організаторам онлайн-платформ та студій, що здійснюють підвищення кваліфікації педагогічних працівників»](#), які розроблені Балютіною К. М.

Атестація

[Положення про атестацію педагогічних працівників, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 09.09.2022 р. № 805](#), набере чинності 01 вересня 2023 року не змінило ключових речей: атестація є обов'язковою і її слід проходити раз на п'ять років.

Звертаємо увагу на зміни, яких слід очікувати педагогічним працівникам закладів дошкільної, загальної середньої і позашкільної освіти:

- осучаснено процедуру проведення засідання атестаційної комісії;
- збільшено автономію закладів освіти;
- визначено вимоги до роботи секретаря атестаційної комісії;
- змінено вимоги до голосування;
- спрощено норму щодо підписання протоколу та атестаційних листів;
- змінено вимоги щодо вивчення практичного досвіду педагога;
- скасовано вимогу щодо присутності педагога на засіданні атестаційної комісії;
- змінено дату збільшення оплати праці;
- визначено сертифікацію як проходження атестації.

Рекомендуємо ознайомитися із новими нормами у Положенні про атестацію педагогічних працівників та з тим, як організувати атестацію у 2023/2024 навчальному році, опрацювавши матеріали [вебінару «Нові правила атестації педагогів: відповідаємо на запитання»](#), [презентацією «Атестація та підвищення кваліфікації: особливості та сучасні вимоги»](#).

Сертифікація

Сертифікація педагогічних працівників – це зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника, що здійснюється шляхом незалежного тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи і відбувається виключно на добровільних засадах.

Частиною четвертою статті 49 Закону України «Про повну загальну середню освіту» встановлено, що право на проходження сертифікації мають педагогічні працівники, які працюють не менше двох років у закладах освіти, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти, та мають педагогічне навантаження.

[Наказом МОН від 16.01.2023 р. № 35 «Про деякі питання проведення сертифікації педагогічних працівників»](#) визначено, що у 2023 році здійснюється сертифікація вчителів математики, української мови та літератури, які забезпечують реалізацію нового Державного стандарту на першому циклі базової загальної середньої освіти у 5 та 6 (пілотних) класах НУШ. Детальніше в [листі МОН України №1/8208-23 від 08.06.2023 р. «Деякі питання проведення сертифікації педагогічних працівників у 2023 році»](#)

Наголошуємо!

У новому Положенні про атестацію педагогічних працівників, затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України від 09.09.2022 р. № 805, яке набере чинності 01.09.2023 р. зазначено, що успішну сертифікацію зараховують як проходження атестації. Сертифікація також є підставою для присвоєння педагогу відповідної кваліфікаційної категорії та/або педагогічного звання. Зарахування сертифікації здійснюється один раз протягом строку дії сертифіката під час чергової або позачергової атестації педагога, що проводять за його ініціативи.

ПРО ПІДГОТОВКУ СЕРПНЕВИХ ПЕДАГОГІЧНИХ РАД

Поради щодо проведення засідання педагогічної ради

З метою якісної підготовки та проведення серпневих педагогічних рад радимо дотриматися таких порад.

1. Плануйте педраду наперед:

- 1) створіть детальний план, що включає мету, завдання, теми, які будуть розглянуті, таймінг до кожного пункту;
- 2) підготуйте проєкт порядку денного засідання педагогічної ради;
- 3) створіть робочу групу для підготовки та проведення засідання;
- 4) разом із творчою групою опрацюйте нормативні документи, методичні матеріали щодо організації освітньої діяльності у новому навчальному році;
- 5) спільно з робочою групою розгляньте проєкт порядку денного та визначте форму засідання;
- 6) складіть план підготовки до засідання;
- 7) оформіть стенд (електронний ресурс) «Готуємося до засідання педагогічної ради»;
- 8) проведіть консультації та інші форми методичної роботи (семінар-практикум, тренінг, «світове кафе», зустрічі за «круглим столом» тощо) з педагогічним колективом;
- 9) підготуйте аналітичну довідку за результатами роботи закладу у минулому навчальному році та рекомендації щодо усунення виявлених недоліків;
- 10) проаналізуйте виконання рішень, ухвалених на попередніх засіданнях педагогічної ради;
- 11) розробіть проєкт рішення педагогічної ради.

2. **Залучайте всіх зацікавлені сторони.** Запросіть до участі в педраді педагогічних працівників, адміністрацію, батьків та інших осіб, яким це потрібно. Важливо мати різні погляди та думки. Можна провести засідання педагогічної ради у формі відкритої освітянської студії, запросити представників влади, щоб почути їхню точку зору щодо реформування системи освіти в ОТГ.

3. **Створюйте сприятливу атмосферу.** Забезпечте комфортне середовище для обговорень. Слід наголосити, що виступи на педрадах – це комунікації. Важливо розуміти, що вони формують репутацію та імідж закладу, керівника, педагогічних працівників. Це завжди діалог, де присутні думки, почуття й реакція аудиторії. Засідання педагогічної ради – це насамперед зібрання односторонців! Участь у ньому має приносити задоволення, впевненість, натхнення.

4. **Використовуйте різні форми проведення засідання.** Нетрадиційне засідання педради буде ефективним, якщо:

- тема буде цікавою всім учасникам, інакше час, проведений на педраді, вони сприйматимуть як марно витрачений;

- учасники працюватимуть у групах і моделюватимуть різні навчальні ситуації та розв'язуватимуть можливі проблеми, конфлікти, прогнозуватимуть майбутні дії тощо;

- учасники здобудуть знання чи вміння, які потрібні для роботи та ефективні у розв'язанні потенційних проблем;

- підготовка до його проведення не забирає багато вільного часу учасників.

5. Сприяйте обміну ідеями. Запропонуйте учасникам обговорити свій досвід, ідеї та найкращі практики. Взаємодія та обмін думками можуть сприяти підвищенню якості організації освітнього процесу.

6. Забезпечуйте прозорість. Уважно слухайте всі виступи, робіть нотатки, які допоможуть проаналізувати та узагальнити інформацію, окреслити шляхи розв'язання проблеми. Всі мають розуміти, як визначається успіх та як можна покращити результати.

7. Ознайомте педагогічний колектив із проєктом рішень педагогічної ради. Після внесення до нього доповнень, змін чи уточнень проведіть відкрите голосування для затвердження рішень.

Пропонуємо орієнтовні теми для проведення засідань серпневих педагогічних рад:

1. Підсумки роботи закладу у 2022/2023 н. р., основні завдання та напрямки діяльності закладу освіти щодо підвищення якості надання освітніх послуг у 2023-2024 н. р.

2. Безпечне освітнє середовище.

3. Забезпечення якості освітнього процесу: сучасні виклики, стратегічні рішення.

4. Реалізація реформи загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа».

5. Шляхи реалізації Державного стандарту базової середньої освіти.

6. Організація освітнього процесу, викликаного військовою агресією рф на території нашої держави.

7. Організація навчальної діяльності здобувачів освіти та способів побудови зворотного зв'язку в умовах очної, дистанційної, змішаної форм навчання.

8. Освітні втрати: шляхи їх подолання.

9. Психологічні аспекти організації освітнього процесу в умовах воєнного (післявоєнного) стану.

10. Формування людини майбутнього – основний ціннісний орієнтир сучасної освіти.

11. Посилення ролі національно-патріотичного виховання, формування громадянської позиції; просвіта з питань особистої безпеки.

12. Освітній процес у 2023/2024 навчальному році: яким йому бути?

13. Формування освітнього STEM-середовища.

На нашу думку, порядок денний серпневих педагогічних рад має включати питання:

1. Про схвалення річного плану роботи.
2. Про структуру навчального року.
3. Про організацію очного, змішаного та дистанційного навчання в освітньому процесі.
4. Про освітню програму на 2023-2024 н.р.
5. Навчально-методичне забезпечення та методичні рекомендації забезпечення освітнього процесу в 2023-2024 н.р.
6. Про розбудову внутрішньої системи якості освіти.
7. Про організацію з охорони праці та техніки безпеки.

Традиційно на засіданні директор звітує, аналізує зроблене педколективом за рік, що минув, ставить завдання на новий навчальний рік. При підготовці радимо звернути увагу на опрацювання нормативної бази, що регламентує діяльність закладів освіти, методичні рекомендації щодо початку навчального року та організації освітнього процесу. На нашу думку, пріоритетами є:

- забезпечення кожній дитині рівного доступу до якісної повної загальної середньої освіти;
- безпечне, сучасне, здорове, комфортне, інклюзивне та мотивувальне для всіх учасників освітнього процесу середовище;
- забезпечення засвоєння учнями знань, набуття вмінь, формування компетенцій, які визначені у Державних стандартах та навчальних програмах;
- організація освітнього процесу після вимушеного переривання його звичного перебігу, викликаного військовою агресією російської федерації на території нашої держави;
- подолання освітніх втрат;
- запровадження нових підходів до організації інклюзивного навчання в закладах загальної освіти;
- раціональне поєднання різних форм навчання: очної, дистанційної, змішаної;
- психологічний супровід організації освітнього процесу.

Наголошуємо!

Рішення педагогічної ради, прийняті в межах її повноважень, вводяться в дію наказами керівника закладу освіти та є обов'язковими до виконання всіма учасниками освітнього процесу у закладі освіти (частина п'ята статті 40 ЗУ Про повну загальну середню освіту).

Інформаційно-методичний супровід

Нормативно-правові документи 2023/2024 навчального року

Законодавчі та нормативно-правові засади управління закладом освіти

1. [Лист Міністерства освіти і науки України № 1/6990-23 від 17.05.2023 р. «Про підготовку закладів освіти до нового навчального року та проходження осінньо-зимового періоду 2023/24 року».](#)
2. [Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.05.2023 р. № 563 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні».](#)
3. [Наказ Міністерства освіти і науки України від 09.09.2022 р. № 805 «Про затвердження Положення про атестацію педагогічних працівників».](#)
4. [Наказ Міністерства освіти і науки України від 07.07.2023 р. № 705 «Про проведення всеукраїнського конкурсу «Учитель року – 2024».](#)
5. [Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.08.2022 р. № 707 «Про затвердження Інструкції з ведення ділової документації в закладах загальної середньої освіти в електронній формі».](#)
6. [Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 01.08.2022 р. № 1371 «Про затвердження Змін до деяких наказів Міністерства охорони здоров'я України» \(щодо тривалості онлайн-уроків для школярів\).](#)
7. [Державна служба України з надзвичайних ситуацій № 1870/162-2 від 14.06.2022 року «Про організацію укриття працівників та дітей у закладах освіти».](#)
8. [Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 р. № 289 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти».](#)
9. [Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 р. № 813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти».](#)
10. [Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25.09.2020 р. № 2205 «Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти».](#)
11. [Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.09.2020 р. №1115 «Деякі питання організації дистанційного навчання».](#)
12. [Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.12.2022 р. № 1163-р «Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2024 роки з її реалізації».](#)

Перелік рекомендованої Міністерством освіти і науки України навчальної літератури на 2023/2024 навчальний рік

1. [Перелік навчальної літератури, програм, рекомендованої МОН України для використання у закладах дошкільної освіти.](#)
2. [Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих МОН України для використання у початкових класах закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою.](#)
3. [Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих МОН України для використання в 5-11 класах закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою.](#)
4. [Перелік навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих МОН України для використання у класах закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин.](#)
5. [Перелік навчальної літератури, рекомендованої МОН України для використання у спеціальних закладах загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами.](#)
6. [Перелік навчальної літератури та навчальних програм з психології та педагогіки, рекомендованих МОН України для використання в освітньому процесі закладів освіти.](#)

Дошкільна освіта

Якісна дошкільна освіта є процесом і результатом удосконалення здібностей і поведінки дошкільника, створення сприятливих умов для досягнення ним фізичної, психічної, соціальної зрілості, одержання можливостей для індивідуального зростання, виявлення творчих здібностей, актуалізації природного потенціалу.

Науково-педагогічні та педагогічні працівники кафедри дошкільної та початкової освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського» (завідувач Наталія ТАРАПАКА), керуючись документами МОН, наголошують на важливих процесах, що відбуваються у системі дошкільної освіти сьогодення.

Відмічаємо важливість створення комфортних і безпечних умов перебування дітей у закладах дошкільної освіти, збереження та відновлення фізичного, психічного та духовного здоров'я вихованців, що лежить в основі гуманістичного підходу до управління закладами дошкільної освіти.

В умовах глобалізаційних змін на часі є модернізація змісту дошкільної освіти в Україні, гуманізація її цілей та принципів, переорієнтація на розвиток особистості дитини як основний ресурс, що визначає поступальний рух суспільства. Пріоритетами державної політики уряду в галузі дошкільної освіти є організація безпечного освітнього простору в закладі дошкільної освіти та підвищення якості та доступності дошкільної освіти.

Особливість управління закладом дошкільної освіти в сучасних умовах визначається певними факторами, до яких, насамперед, належить діюче законодавство та чинні установчі документи, що регулюють діяльність конкретного закладу. Не менш важливою складовою виступають ринкові умови господарювання. Це вимагає готовності до своєчасної адаптації закладу до змін зовнішнього та стабілізації стану внутрішнього середовища, підвищенню його конкурентоспроможності та стійкості на ринку освітніх послуг шляхом задоволення потреб та інтересів замовника і споживача. Отже, керівникам ЗДО **рекомендуємо** опрацювати:

1. [Професійні стандарти «Керівник \(директор\) закладу дошкільної освіти» та «Вихователь закладу дошкільної освіти».](#)

2. Професійний стандарт за професією «Вихователь-методист закладу дошкільної освіти» ([проект](#)).

Реалізація поставленої мети і завдань унормована в державних документах.

Залишаються актуальними: Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану», лист ДСНС України від 14.06.2022 № 03-1870/162-2 «Про організацію укриття працівників та дітей у закладах освіти» та листи МОН: від 06.03.2022 № 1/3370-22 «Про оплату праці працівників закладів освіти під час призупинення навчання»; від 15.03.2022 № 1/3454-22 «Про перенесення атестації педагогічних працівників у 2022 році»; від 17.03.2022 №1/3475-22 «Про зарахування до закладів дошкільної освіти дітей із числа внутрішньо переміщених осіб»; від 29.03.2022 № 1/3737-22 «Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану в Україні»; від 02.04.2022 №1/3845-22 «Про рекомендації для працівників ЗДО на період дії воєнного стану в Україні»; від 15.06.2022 № 1/6435-22 «Щодо забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами»; від 22.06.2022 № 1/6887-22 «Щодо збереження мережі закладів дошкільної освіти та захисту прав їх працівників»; від 27.07.2022 № 1/8504-22 «Про окремі питання діяльності закладів дошкільної освіти у 2022/2023 навчальному році».

Для розгляду та обговорення слід зупинитися на таких важливих питаннях:

- як організувати роботу закладу дошкільної освіти в умовах кризи;
- який формат організації освітнього процесу застосовувати: дистанційний чи змішаний;
- як організувати роботу з дітьми з особливими освітніми потребами; психологічний супровід дітей дошкільного віку, педагогів та батьків.

На допомогу педагогічним працівникам ЗДО організований Всеукраїнський онлайн-марафон «ВзаємоДія» в рамках проекту «Забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні», який реалізує Всеукраїнська громадська організація «Асоціація

працівників дошкільної освіти» у рамках «СПІЛЬНО» – програми Дитячого фонду ООН ЮНІСЕФ) для підтримки сімей з дітьми, які постраждали від війни. Вона об'єднує зусилля ЮНІСЕФ урядом, місцевими органами влади, громадським сектором, бізнес-партнерами заради кожної дитини в Україні» та інформаційної підтримки Міністерства освіти і науки України та Українського інституту розвитку освіти. [Відео-зустріч «Нормативно-правове забезпечення діяльності закладів дошкільної освіти: організаційні питання»](#) рекомендуємо переглянути та обговорити в професійному колі однодумців.

Саме в оновленому [Базовому компоненті дошкільної освіти](#) приділено значну увагу змістовному компоненту освітнього напрямку «Дитина в соціумі». Мета освітнього напрямку – формування в дітей дошкільного віку соціально-громадянської компетентності, яка є складовою їхнього особистісного зростання в період дошкільного дитинства. В умовах воєнного стану нагальним став попит на [парціальні програми](#), які створюють повний програмовий супровід дошкільної освіти та задовольняють освітні потреби дітей та запити родин, відповідно до інваріантної та варіативної складових Базового компонента дошкільної освіти.

Такою новою програмою, що відповідає викликам сьогодення, є парціальна програма [«Моя країна – Україна»](#) для старшого дошкільного віку (автори Гавриш Н. В., Косенчук О. Г., Піроженко Т. О.). До парціальної програми автори підготували програмно-методичне забезпечення.

Рекомендуємо опрацювати статтю «Соціально-громадянська компетентність дошкільника: сучасний освітній вектор» (автор: Ольга Косенчук), в науково-методичному журналі [«Дошкільне виховання» № 5, 2023 рік](#).

Парціальна програма [«Творці майбутнього»](#) створена з метою реалізації основних завдань Базового компонента дошкільної освіти та укладена відповідно до чинних вимог щодо розроблення парціальних програм для дошкільної освіти. Метою Програми є всебічний розвиток і розкриття внутрішнього потенціалу кожної дитини, формування її цілісного світогляду через ГРУ як *наскрізного підходу* у взаємодії з дітьми дошкільного віку. Це сприятиме успішній самореалізації в умовах майбутнього дорослого життя.

Побудова освітнього процесу з різними формами здобуття освіти за кількома програмами дозволяє повніше врахувати можливості, інтереси, потреби і задатки кожної дитини задля своєчасного цілісного розвитку особистості.

Рекомендуємо опрацювати [навчально-методичний посібник «Парціальні програми дошкільної освіти: Реалізація змісту Державного стандарту дошкільної освіти»](#) (авт. Гавриш Н. В., Косенчук О. Г., Піроженко Т. О.).

[Міністерство освіти і науки](#) спільно з [Українським інститутом розвитку освіти](#) додали нові матеріали до рубрики [«Сучасне дошкільня під крилами захисту»](#), які **радімо** використовувати у спілкуванні з дітьми дошкільного віку.

Рубрика «Сучасне дошкілля під крилами захисту» створена для підтримки дошкільнят, батьків, педагогів в умовах війни.

На сучасному етапі розвитку наша країна зазнає значних перетворень в освіті на всіх рівнях. Зокрема, вони відбуваються і в дошкільній освіті та передбачають не лише насичення занять знаннями з різних галузей науки, але й виклад їх у цікавій, сучасній та доступній для дітей формі. Це неможливо без упровадження в освітній процес закладів дошкільної освіти сучасних технологій, зокрема *інформаційно-комунікаційних*.

Висвітленню питання щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі ЗДО приділяється увага багатьох фахових видань. У часописі [«Вихователь-методист дошкільного закладу»](#) здійснюється публікація статей науковців і практиків з цієї проблеми. Отже, використання ІКТ на заняттях є актуальною темою для обговорення. Важливим стає поєднання електронних засобів із ефективними освітніми технологіями, що дають змогу скоротити період навчання й при цьому підвищити його якість. Використання QR-кодів під час різних форм роботи (занять, бесід, екскурсій, творчих ігор, розваг), сучасних інтернет-сервісів та додатків (Jamboard, Padlet, Miro) сприяють полегшенню віддаленого розподіленого командного спілкування та управління проектами.

Розроблений залученими експертами ЮНІСЕФ та Міністерства освіти і науки проєкт дитячий садочок онлайн [«НУМО»](#) – це помічник для батьків та опікунів дошкільнят. Ця платформа завжди поруч, щоб діти могли розвиватися навіть в умовах, коли заклади освіти не функціонують.

У нагоді стануть:

- «Ресурсна скриня», яка містить добірку різноманітних матеріалів-практикумів для вихователів дитсадків, батьків та дорослих;
- ілюстративна методичка «Супергерої безпеки» з рекомендаціями для батьків: Як підготувати дітей до можливих надзвичайних ситуацій»;
- «Іскорки суперсил» – унікальний ляльковий театр, щоб розвивати 16 необхідних навичок у дошкільнят. Грати в театр легко та весело, адже всі необхідні матеріали можна завантажити та роздрукувати.

Важливим залишається питання підготовки дітей до школи. Авторським колективом розроблений інструментарій оцінювання готовності дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи. Ключовою ідеєю укладання [комплексу діагностичних завдань](#) «Чарівні перетворення» є прийняття за основу положення Стандарту дошкільної освіти України (ред. 2021 р.). Основні компетентності здобувача освіти корелюють зі Стандартом початкової освіти та в такий спосіб забезпечують можливість дотримання принципів наступності та узгодженості освітніх впливів на особистість на різних ланках здобуття освіти впродовж життя (Піроженко Т. О., Карабаєва І. І., Соловійова Л. І., Хартман О. Ю. Інструментарій оцінювання

готовності дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи: методичні рекомендації. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2023. 36 с.).

В умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану доступ до дошкільної освіти опиняється під загрозою через зруйновану інфраструктуру, вимушену міграцію дітей та працівників закладів освіти, безпекові фактори. У той же час значення дошкільної освіти для дітей та родин у такий період посилюється, адже створює безпечний простір через системність та підтримуючу взаємодію, можливість для гри, пізнання та розвитку.

Важливо звернути увагу на **безпекову складову**. В Міністерстві освіти та науки пропонують департаментам освіти і науки розпочати роботу [щодо підготовки закладів освіти до нового навчального року та проходження осінньо-зимового періоду 2023/24 року](#).

Актуальним є проєкт «Забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні» створений для підтримки сімей із дітьми, які постраждали від війни. Його реалізує Всеукраїнська громадська організація [«Асоціація працівників дошкільної освіти»](#) у межах програми Дитячого фонду ООН (UNICEF Ukraine) «СПІЛЬНО» та за інформаційної підтримки Міністерства освіти і науки України й Українського інституту розвитку освіти. Цей проєкт здійснюють через різні завдання та напрями. Концентрацією підтримки, прозорості, прикладом командної взаємодії всіх учасників є [Дайджест](#).

Наступним важливим питанням, яке варто висвітлити під час професійних обговорень, є **корпоративний імідж закладу дошкільної освіти**, який включає в себе позитивну думку батьків і дітей, колег, працівників інших освітніх установ, органів управління освітою та міських органів влади, а також місцевих жителів.

Сайт [ПЕДРАДА](#) (портал освітян України) окреслює складові іміджу закладу дошкільної освіти, на які варто **звернути увагу**:

- загальна популярність і репутація;
- узгодженість усіх елементів діяльності закладу;
- швидкість реагування на зміни запитів споживачів;
- інноваційний потенціал і його реалізація;
- престиж освітніх програм;
- рекламна політика;
- рівень розвитку та характер соціальних зв'язків;
- фінансова забезпеченість (стійкість);
- відкритість, готовність до співпраці та взаємодії з іншими соціальними інститутами.

Шляхи, що ведуть до взаєморозуміння та довіри, мають шукати як педагоги, так і батьки. Втім, педагоги зазвичай є більш компетентними та

досвідченими у налагодженні співпраці, тож добре, якщо саме педагогічний колектив ініціює та налагоджує взаємодію з батьками.

На допомогу керівникам закладів дошкільної освіти Державна служба якості освіти сформувала ознаки «зразкового» дитячого садка. Основні маркери «зразкового» дитячого садка (портал «ПЕДРАДА») радимо використати як рекомендації та вектори у плануванні та коригуванні освітнього процесу ЗДО:

- заклад функціонує як цілісна, злагоджена система;
- діти щасливі, допитливі та здорові;
- у закладі створено умови для реалізації здібностей, інтересів, потреб і всебічного розвитку кожної дитини;
- забезпечено індивідуальну зону творчого розвитку кожної дитини, кожного працівника, спираючись на їхні якості та здібності, індивідуальну траєкторію розвитку;
- у дітей сформовано життєві компетентності та дошкільну особистісну зрілість перед вступом до школи за державним стандартом дошкільної освіти (Базовим компонентом дошкільної освіти);
- у закладі створено умови для здорового способу життя, фізичного й психоемоційного розвитку, панує атмосфера довіри і взаємоповаги усіх учасників освітнього процесу;
- забезпечено якісний інформаційно-методичний, управлінський, педагогічний супровід діяльності закладу;
- забезпечено доступ до новітніх засобів та освітніх технологій у дошкільній освіті;
- батьки довіряють закладу і є активними;
- створено дієву та прозору систему фінансування діяльності закладу;
- створено дієву внутрішню систему забезпечення якості освіти.

Рекомендовані джерела та корисні посилання

1. Педрада (портал освітян України). URL: <https://oplatforma.com.ua/> .
2. Дошкільна освіта. URL: <http://surl.li/amwlf> .
3. Ігрові взаємодії від Lego Foundation. URL: <http://surl.li/ifwtm> .
4. Музична скринька. URL: <http://surl.li/ifwug> .
5. Кафедра дошкільної та початкової освіти. URL: <https://www.facebook.com/groups/981145059505103> .
6. Яка вона, якісна освіта? : збірник тез учасників Всеукраїнського челенджу (м. Кропивницький, вересень-листопад 2022 року) / упорядник В.В. Кондратова. Кропивницький : КЗ «КОППО імені Василя Сухомлинського», 2023. 108 с. URL: <http://surl.li/ifwuu> .

При підготовці серпневих зустрічей із вчителями початкових класів **кафедра дошкільної та початкової освіти** (завідувач Наталія ТАРАПАКА) радить опрацювати нормативно-правові документи:

1. Концепція «Нова українська школа». URL: <http://surl.li/hoha>.
 2. Державний стандарт початкової освіти (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688). URL: <http://surl.li/kenw>.
 3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 р. № 813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти». URL: <http://surl.li/aadwh>.
 4. Типові освітні програми для 1-4 класів. URL: <http://surl.li/rgwi>.
 5. Модельні навчальні програми. URL: <http://surl.li/ifwzy>.
 6. Підручники для 1-4 класів з грифом «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України». URL: <http://surl.li/jgdy>.
 7. Грифувана навчальна література для 1-4 класів. URL: <http://surl.li/ifxax>.
- Освітні програми, які пройшли експертизи ДСЯО:
1. «Світ чекає крилатих». URL: <http://surl.li/hybbw>.
 2. «Інтелект України». URL: <https://intellect-ukraine.org/>.
 3. Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти. URL: <http://surl.li/vskk>.
 4. Організація дистанційного й змішаного навчання. URL: <http://surl.li/csifz>.
- Матеріали Методичного (№ 57, 58, 59) та Педагогічного вісників (за 2020, 2021, 2023 роки) щодо реалізації Державного стандарту початкової освіти за (<http://surl.li/ifyxr>).

Яка вона, якісна освіта? : збірник тез учасників Всеукраїнського челенджу (м. Кропивницький, вересень-листопад 2022 року) / упорядник В.В. Кондратова. Кропивницький : КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2023. 108 с. URL: <http://surl.li/ifwuu>.

- Нова українська школа: початкова освіта. URL: <http://surl.li/hycvj>.
- Матеріали на допомогу вчителю. URL: <http://surl.li/hydbd>.
- Професійний стандарт вчителя початкових класів. URL: <http://surl.li/nydd>.
- Положення про сертифікацію педагогічних працівників. URL: <http://surl.li/ifyyy>.

Сертифікація педагогічних працівників. URL: <http://surl.li/ifxcj>.

Кафедра дошкільної та початкової освіти вважає за необхідне під час підготовки до серпневих засідань методичних формувань вчителів мистецької освітньої галузі опрацювати нормативно-правові документи, а саме:

1. Державний стандарт початкової освіти (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688). URL: <http://surl.li/kenw>.
2. Державний стандарт базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898). URL: <http://surl.li/kenu>.

3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.2021 р. № 813 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти». URL: <http://surl.li/aadwh>.

4. Наказ Міністерства освіти і науки України № 289 від 01.04.2022 р. «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти». URL: <http://surl.li/cddtm>.

5. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів. URL: <http://surl.li/ifxez>.

6. Як оформити свідоцтво про досягнення для 5-6 класів НУІІ – методичні рекомендації МОН. URL: <http://surl.li/ifxwh>.

7. Типові освітні програми для 1-4 класів. URL: <http://surl.li/rgwi>.

8. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти», затверджена 19 лютого 2021 року (наказ МОН України № 235). URL: <http://surl.li/mekx>.

Освітні програми, які пройшли експертизи ДСЯО:

1. «Світ чекає крилатих» (1-4 класи), «Ліга крилатих» (5-6 класи). URL: <http://surl.li/hybbw>.

2. Організація дистанційного й змішаного навчання. URL: <http://surl.li/csifz>.

3. Модельні навчальні програми. Мистецька освітня галузь. URL: <http://surl.li/ifxve>; <http://surl.li/ifxvo>.

4. Підручники для 1-4 класів. URL: <http://surl.li/bsifs>.

5. Підручники для 5 класу. URL: <http://surl.li/igaol>.

6. Підручники для 6 класу. URL: <http://surl.li/igaog>.

7. Матеріали «Методичного вісника» (№ 57, 58, 59) та «Педагогічного вісника» (за 2020, 2021, 2023 роки) щодо реалізації Державного стандарту початкової освіти та Державного стандарту базової середньої освіти (мистецька освітня галузь). URL: <http://surl.li/ifyxr>.

8. Яка вона, якісна освіта?: збірник тез учасників Всеукраїнського членджу (м. Кропивницький, вересень-листопад 2022 року) / упорядник В.В. Кондратова. Кропивницький : КЗ «КОІІПО імені Василя Сухомлинського», 2023. 108 с. URL: <http://surl.li/ifwuu>.

9. Матеріали на допомогу вчителю, який реалізує мистецьку освітню галузь в НУІІ. URL: <http://surl.li/hyurt>.

10. Професійний стандарт вчителя закладу загальної середньої освіти. URL: <http://surl.li/nydd>.

Базова школа

Науково-методична лабораторія суспільно-гуманітарних та естетичних дисциплін (завідувач Наталія ЧЕРТКОВА) на секціях учителів історії та суспільствознавчих дисциплін рекомендує опрацювати такі питання та інтернет-ресурси:

1. Формування предметних компетентностей громадянської та історичної освітньої галузі й методика реалізації практичних умінь і навичок.

2. Інтеграція медіаосвіти в шкільний підручник з історії як фактор формування медіаграмотності учнів Нової української школи.

3. Проєкт Концептуальних засад реформування історичної освіти в системі загальної середньої освіти. URL: <http://surl.li/ihvkl>.

4. Щупак І. Нові виклики, нові програми і підручники з історії за умов російсько-української війни. *Історія з історією*. URL: <https://www.youtube.com/live/BiNoTQRMkm4?feature=share>.

5. Шляхи реалізації концептуальних засад НУШ при вивченні історії у закладі загальної середньої освіти. URL: <http://surl.li/eevmb>.

6. Аналіз результатів обласних етапів всеукраїнських учнівських олімпіад з історії, правознавства у 2022/2023 н. р. URL: <http://surl.li/ihvlo>.

7. Професійна позиція педагога в умовах трансформації історичної освіти в Україні. Матеріали тематичних секцій розміщені на платформі <https://conf.org.ua/2023/>. URL: <https://youtu.be/EtIIHiTbSRM>, <http://surl.li/ihvmb>.

8. «Культура й практика викладання прав людини: поради, вправи, симуляційні ігри. URL: <https://bit.ly/simschoolinks>.

9. Методичний серфінг як системне педагогічне консультування вчителів громадянської та історичної освітньої галузі на основі ефективної комунікації з урахуванням виявлених потенційних та задоволення актуальних освітніх потреб педагогів у самоосвітній діяльності в умовах безперервної освіти. URL: <http://surl.li/ihvmo>.

10. Бакка Т., Волошенюк О., Желіба О., Євтушенко Р., Мелещенко Т., Мальований О., Мокрогуз О. НАТО – сила, що захищає мирних громадян / за ред. О. Волошенюк, С. Дьоми. URL: <http://surl.li/gtxfb>.

11. Медіаграмотність в умовах війни. URL: <http://surl.li/ihvnf>.

12. Права людини в освітньому просторі. URL: <http://surl.li/aawbx>.

13. Методичні матеріали для інтегрованого курсу «Громадянська освіта» (10 клас). URL: <http://surl.li/ihvnu>.

14. З досвіду роботи учителів Кіровоградської області. [ГтаЮГ – Досвід роботи \(google.com\)](#).

Для належної організації вивчення історії та громадянської освіти, відзначення/вшанування визначних/пам'ятних подій учительство може скористатися вебсторінками офіційних інституцій та громадських об'єднань, зокрема:

1. Український інститут національної пам'яті. URL. <https://uinp.gov.ua>.
2. Інститут історії України Національної академії наук України. URL: <http://history.org.ua>.
3. Громадський проєкт «ЛІКБЕЗ. Історичний фронт». URL: <http://likbez.org.ua>.
4. Електронний архів українського визвольного руху. URL: <http://avr.org.ua>.
5. Історична правда. URL: <https://istpravda.com.ua>.
6. Локальна історія. URL: <https://localhistory.org.ua/>.
7. Україна Incognita. URL: <http://surl.li/ihvou>.

Матеріали для використання на уроках, під час організації дебатів, дискусій тощо можна знайти на YouTube-каналах, присвячених актуальним питанням історії, а також новим підручникам і навчально-методичному забезпеченню вивчення історії:

1. [YouTube-канал «Історія без міфів»](#).
2. [YouTube-канал «Історія з Братами Капрановими» імені Т. Г. Шевченка](#).
3. [YouTube -канал «Гор Щупак. Історія з історією»](#).

Науково-методична лабораторія суспільно-гуманітарних та естетичних дисциплін (методист Олена РЕВНИВЦЕВА) в роботі серпневих засідань методичних формувань вчителів зарубіжної літератури та інтегрованого курсу «Література (українська та зарубіжна)» пропонує розглянути наступні питання:

Робота з самоосвіти.

1. Методичні заходи КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського» з підвищення кваліфікації для вчителів зарубіжної літератури.
2. Організаційна робота НМЛ суспільно-гуманітарних та естетичних дисциплін зі вчителями зарубіжної літератури.
3. Перспективні платформи для організації самоосвіти.

Рекомендовані джерела:

1. Постанова КМУ від 21.09.2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників». URL: <http://surl.li/ifzag>.
2. Підвищення кваліфікації в КЗ «КОІППО». URL: <http://surl.li/ifzas>.

Навчально-методичне забезпечення викладання зарубіжної літератури (5-6 класи НУШ та 7-11 класи) та інтегрованого курсу «Література (українська та зарубіжна), 5-6 клас НУШ».

1. Методичні рекомендації щодо викладання зарубіжної літератури (5-6 класи НУШ та 7-11 класи) та інтегрованого курсу «Література (українська та зарубіжна), 5-6 класи НУШ» в 2023/2024 навчальному році.

2. Актуальні інноваційні технології для забезпечення якісного викладання зарубіжної літератури.

3. Новий формат уроку зарубіжної літератури: дистанційне, очне, змішане навчання (з досвіду роботи).

4. Огляд Facebook-груп, які розповсюджують методичні матеріали із зарубіжної літератури.

Рекомендовані джерела

1. Сайт «Про викладання навчальних предметів мовно-літературної освітньої галузі 5-6 класи». URL: <http://surl.li/ifxrn>.

2. Сайт методичної підтримки для вчителів зарубіжної літератури Кіровоградщини «Зарубіжна література». URL: <http://surl.li/hlyvu>.

Особливості оцінювання на уроках зарубіжної літератури

1. Нормативні документи з питань оцінювання навчальних досягнень учнів.

2. Особливості оцінювання в 5-6 класах НУШ: формувальне, поточне та підсумкове оцінювання.

3. Способи формувального оцінювання.

Рекомендовані джерела

1. Законодавче забезпечення оцінювання. URL: <http://surl.li/ifizdm>.

2. Методичний кейс учителя з питань оцінювання. URL: <http://surl.li/ifxtg>.

3. Формувальне оцінювання — оцінювання під час навчання. URL: <http://surl.li/ifxtn>.

4. Вебінар «Як оцінювати навчальні досягнення учнів 5-6 класів?». URL: <http://surl.li/ifizcf>.

5. Вебінар «НУШ. 5-6 класи: заповнення журналу». URL: <http://surl.li/ifizdh>.

Робота зі штучним інтелектом.

1. Можливості штучного інтелекту, нейромережі в освітньому процесі.

2. Штучний інтелект як методичний інструмент на уроках зарубіжної літератури.

3. Використання можливостей нейромережі для оцінювання учнів.

Рекомендовані джерела

1. Швидке створення презентацій за допомогою штучного інтелекту. URL: <http://surl.li/ifxtw>.

2. Створення сайту за допомогою чата GPT. URL: <https://umity.in.ua/webinar/?id=787517>.

3. Розвиток креативності учнів за допомогою нейромереж для генерації зображень. URL: <https://umity.in.ua/webinar/?id=717564>.

Науково-методична лабораторія суспільно-гуманітарних та естетичних дисциплін (методист Наталія КОТЛЯРЕНКО) вважає за необхідне розглянути наступні питання під час серпневих засідань методичних формувань вчителів мовно-літературної освітньої галузі, зокрема **вчителів української мови та літератури**:

1. Про підсумки роботи методичного об'єднання за 2022-2023 н. р.
2. Обговорення та затвердження **плану роботи** методичного об'єднання вчителів мовно-літературної освітньої галузі на 2023-2024 н. р.
3. Цифрове забезпечення роботи методичного об'єднання.
4. **Аналіз** результатів атестації педагогів за 2022-2023 н. р.
5. Особливості **атестації-2024**: що змінить нове Положення.
6. Особливості **сертифікації** вчителів української мови й літератури.
7. Особливості **інституційного аудиту** в ЗЗСО.
8. **Шляхи якісного підвищення кваліфікації педагогів**. Формування ключових умінь XXI століття та фахової грамотності.
9. Стратегічні **пріоритети мовно-літературної освітньої галузі**.
10. Науково-методичний супровід впровадження Державного стандарту базової середньої освіти в умовах запровадження **НУШ (5-6 класи)**.
11. Особливості організації освітнього процесу у першому (адаптивному) циклі базової середньої освіти (5-6 класи) із предметів мовно-літературної освітньої галузі («Українська мова», «Українська література», інтегрований курс) на засадах концепції «Нова українська школа».
12. Огляд модельних навчальних програм із предметів мовно-літературної освітньої галузі (5-6 класи). Розробка навчальних програм, календарно-тематичного планування.
13. Огляд електронних підручників та посібників для 5-6 класів із предметів «Українська мова», «Українська література», інтегрований курс.
14. Ключові підходи до організації освітнього процесу в 5-6 класах із предметів мовно-літературної освітньої галузі («Українська мова», «Українська література», інтегрований курс).
15. Аналіз методичних рекомендацій щодо організації освітнього процесу в 5-6 класах у 2022-2023 н.р.
16. Особливості **організації освітнього процесу у 7-11 класах**. Навчальні програми із предметів «Українська мова», «Українська література», програми факультативів та курсів за вибором. Розробка календарно-тематичного планування. Огляд підручників та посібників для 7-11 класів із предметів «Українська мова», «Українська література».
17. **Запровадження підходів** в освіті: діяльнісного, особистісно орієнтованого, компетентнісного.
18. Аналіз методичних рекомендацій щодо організації освітнього процесу в 7-11 класах у 2022-2023 н.р.

19. Освітні тренди.

20. Нові підходи до викладання української мови. Створення інформаційно-мовного українського середовища.

21. Покращення знання з державної мови російськомовних учасників освітнього процесу.

22. Нові підходи до викладання української літератури. Моніторинг сучасних українських творів, які читають учні. Електронні літературні платформи.

23. **Національно-патріотичне виховання**: ціннісно орієнтовані підходи.

24. **Аналіз результатів олімпіади, конкурсів** із предметів мовно-літературної освітньої галузі у 2022-2023 навчальному році. Мотивація вчителя та учнів, перспективи.

25. Шляхи ефективної підготовки **філологічно обдарованої молоді** до конкурсних випробувань: мотивація, підходи, форми, засоби.

26. **Аналіз результатів НМТ** з української мови у 2022-2023 н. р.

27. Шляхи ефективної підготовки учнів до **НМТ**: мотивація, підходи, форми, засоби.

28. Особливості **змішаної форми** організації освітнього процесу.

29. Особливості **дистанційної форми** організації освітнього процесу.

30. **Цифрова компетентність** педагогів. Використання сучасних електронних освітніх платформ, ресурсів для організації освітнього процесу в умовах карантину.

31. Платформи для дистанційного та змішаного навчання.

32. Використання штучного інтелекту у ЗЗСО.

33. Особливості **структури та змісту очного та дистанційного уроку**. Створення робочих сторінок.

34. Організація **інтегрованого** навчання.

35. **Психологічна підтримка** учасників освітнього процесу.

Для висвітлення цих питань пропонуємо ознайомитися із [сайтом «Інформаційно-методична підтримка педагогів мовно-літературної освітньої галузі»](#).

Науково-методична лабораторія природничо-математичних та інформатично-технологічних дисциплін (завідувач Людмила ХЛАНЬ) звертає увагу на впровадження Державного стандарту базової середньої освіти.

Наголошуємо!

1. У 2023/2024 навчальному році буде продовжена реалізація освітніх програм базової школи адаптаційного циклу (5-6 класи), які розроблені на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 згідно з вимогами,

передбаченими статтею 11 Закону України «Про повну загальну середню освіту». На допомогу педагогам радимо використати такі електронні ресурси:

- Про викладання інтегрованих курсів природничої освітньої галузі у базовій школі, 5-6 клас НУШ. URL: <http://surl.li/hyjfp>;
- Про викладання математики у базовій школі, 5-6 клас НУШ. URL: <http://surl.li/inswd>;
- Про викладання предметів технологічної освітньої галузі у базовій школі, 5-6 клас НУШ. URL: <http://surl.li/insxd>;
- Про викладання інформатики у базовій школі, 5-6 клас НУШ. URL: <http://surl.li/insxs>.

2. Викладання предметів у **7-11 класах** буде здійснюватися за Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392, але з використанням сучасних технологій. На допомогу педагогам рекомендуємо електронні ресурси:

- Викладання географії у 7-11 класах. URL: <http://geograf407.blogspot.com/>;
- Викладання біології у 7-11 класах. URL: <http://surl.li/hyjiq>;
- Викладання хімії у 7-11 класах. URL: <http://chimiya407.blo/>;
- Викладання фізики та астрономії 7-11 класах. URL: <http://surl.li/hyjni>;
- Викладання трудового навчання та технологій. URL: <http://surl.li/insyg>;
- Викладання інформатики. URL: <https://ed-info.github.io/>, <http://surl.li/intar>.

Здоров'язбережувальна освітня галузь

Тетяна ЖЕЛІСНОВА, старший викладач **кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та безпечного освітнього середовища**, звертає увагу на те, що головним завданням цього річної зустрічі на серпневих секційних засіданнях мають стати пошуки стратегій відновлення української освіти, зокрема і соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. Треба говорити про те, як навчати й навчатися зараз, ділитися ефективним досвідом, обговорити інновації та актуальні освітні проблеми, а головне – шукати робочі шляхи їх розв'язання.

Усі нагальні питання можна обговорювати у формах панельної дискусії, презентації досліджень, лекції, майстерки, неформальному спілкуванні, безлімітному та натхненному нетворкінгу, в інтерактивному форматі тощо.

Учителі творять націю. «Скільки б реформ чи стандартів ми не спускали «згори», якщо ви серцем не вірите в те, що змінюєте країну, ніякими директивами нічого не зміниш. Тому надзвичайно покладаємося на трансформації в свідомості вчительства, які вже відбулися, і є позитивним

«вірусом», який поширюються в нашій країні», – звернувся міністр освіти і науки України Оксен Лісовий до педагогів на фестивалі вчителів 22-23.06.2023 р.

Важливо, щоб учитель мав досвід використання новітніх технологій у своїй практиці. Технології – один із ключових інструментів сучасного педагога. Важливіша не кількість новацій, які вчитель знайшов і з якими вміє працювати, а ефективність практичного застосування цих інструментів. Сучасного педагога не повинні зупиняти зовнішні чинники в бажанні викладати дітям якнайкраще і бути максимально ефективним для учнів.

З метою розбудови безпечного і здорового освітнього середовища, збереження та зміцнення здоров'я підростаючого покоління та забезпечення охорони життя і здоров'я учасників освітнього процесу, **рекомендуємо** зупинитися на реалізації таких завдань з метою якісної підготовки і проведення серпневих секційних засідань, а саме.

1. Під час проведення секції педагогів, які здійснюють викладання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі (предмети «Я досліджую світ», «Здоров'я, безпека та добробут», «Основи здоров'я», проєкти «Вчимося жити разом», «Шкільна програма з профілактики вживання тютюну, алкоголю і наркотиків (ХОУП)», «Формування здорового способу життя та профілактика ВІЛ/СНІДу (Захисти себе від ВІЛ)», «Чесна гра», «Маршрут безпеки»):

- аналіз роботи методичного об'єднання за 2022/2023 навчальний рік;
- реалізація змісту методичної проблеми у 2022/2023 навчальному році;
- організація та проведення практичних семінарів;
- самоосвітня робота між засіданнями;
- вивчення та поширення перспективного досвіду вчителів;
- створення системного портфоліо педагогів, охоплених навчанням за програмами розвитку життєвих навичок щодо формування здорового способу життя і профілактики ВІЛ-інфекції («Шкільна програма з профілактики вживання тютюну, алкоголю і наркотиків (ХОУП)», «Формування здорового способу життя та профілактика ВІЛ/СНІДу (Захисти себе від ВІЛ)», «Чесна гра», «Маршрут безпеки», «Вчимося жити разом»);

- умови забезпечення якісної організації освітнього процесу викладання основ здоров'я та впровадження здоров'язбережувальних превентивних проєктів і практичної реалізації завдань здоров'язбережувальної освіти, а саме:

- створення кабінету основ здоров'я, безпеки життєдіяльності, тренінгового у кожному навчальному закладі (наказ Міністерства освіти і науки України від 09.12.2009 р. № 1114 «Про затвердження Примірною Положення про навчальний кабінет з основ здоров'я загальноосвітніх навчальних закладів»; наказ начальника управління освіти, науки, молоді та спорту Кіровоградської обласної державної адміністрації від 16.08.2019 року № 625-од);

- створення класів безпеки (наказ головного управління Державної Служби України з надзвичайних ситуацій у Кіровоградській області, департаменту освіти і науки Кіровоградської обласної військової адміністрації від 19.09.2022 р. № 240/152-од «Про затвердження зведеного переліку базових закладів освіти з питань безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у Кіровоградській області на період до 2028 року»);
- навчання на основі розвитку життєвих навичок учителів, які викладають соціальну та здоров'язбережувальну освітню галузь. Таким чином, викладання у 5–11 класах здійснюють педагогічні працівники, які мають відповідний документ про проходження навчання за методикою розвитку життєвих навичок (сертифікат), що дає їм право на викладання (наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 17.08.2012 р. № 982, наказ начальника управління освіти, науки, молоді та спорту Кіровоградської обласної державної адміністрації від 16.08.2019 року № 625-од);
- проходження навчання педагогами 1–11 класів за двокомпонентною моделлю згідно з програмою «Основи формування соціальної та здоров'язбережувальної компетентності» учителями, які викладають інтегрований курс «Я досліджую світ», предмет «Основи здоров'я» та впроваджують здоров'язбережувальні превентивні проєкти відповідно до концепції «Нова українська школа» (наказ начальника управління освіти, науки, молоді та спорту Кіровоградської обласної державної адміністрації від 18.05.2017 року № 413, наказ начальника управління освіти, науки, молоді та спорту Кіровоградської обласної державної адміністрації від 16.08.2019 року № 625-од, протокол № 3 від 10.04.2018 року Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», лист Інституту модернізації змісту освіти від 18.04.2018 року №22.1/12- Г-226);
- опрацювання інструктивно-методичних рекомендацій щодо викладання (лист МОН № 1/9530-22 від 19.08.22 року «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році»);
- опрацювання науково-методичного супроводу щодо інтеграції програм з розвитку соціальних навичок «Вчимося жити разом» у предмет «Основи здоров'я»;
- психолого-педагогічні умови використання інноваційних технологій у процесі впровадження освітньої галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна» навчальних програм для учнів 1–11 класів;
- науково-методичне забезпечення викладання предметів і здоров'язбережувальних превентивних проєктів: досвід, проблеми, перспективи;

- планування роботи педагогів, які викладають основи здоров'я, безпеку життєдіяльності та впроваджують здоров'язбережувальні превентивні проєкти в закладах загальної середньої освіти;
- використання мультимедійних технологій та ресурсів мережі «Інтернет» під час організації освітнього процесу у професійній діяльності вчителя та педагога-тренера;
- упровадження інноваційних освітніх технологій навчання як засобу формування та розвитку професійної компетентності в закладах загальної середньої освіти;
- упровадження у діяльність закладів загальної середньої освіти області обов'язкових профілактичних програм щодо протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, рекомендованих МОН України;
- удосконалення кадрового та матеріально-технічного забезпечення навчальних закладів сучасними інформаційно-методичними матеріалами з питань профілактики ВІЛ-інфекції/СНІДу і формування здорового способу життя;
- підготовка звітів за показниками Регіонального плану моніторингу й оцінки ефективності заходів протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу;
- проведення моніторингового дослідження щодо ефективності впливу предмета «Основи здоров'я», обов'язкового факультативного курсу «Захисти себе від ВІЛ» на формування в учнівської молоді навичок здорового способу життя і протидії проявам ризикованої поведінки у молодіжному середовищі;
- здійснення контролю щодо впровадження програм формування здорового способу життя і профілактики ВІЛ-інфікування («Вчимося жити разом», «Шкільна програма з профілактики вживання тютюну, алкоголю і наркотиків (ХОУП)», «Формування здорового способу життя та профілактика ВІЛ/СНІДу (Захисти себе від ВІЛ)», «Чесна гра», «Маршрут безпеки»);
- здійснення підготовки педагогічних працівників з питань профілактики ВІЛ-інфекції/СНІДу і формування здорового способу життя для навчальних закладів усіх типів шляхом навчання на засадах розвитку життєвих навичок та за двокомпонентною моделлю згідно з програмою «Основи формування соціальної та здоров'язбережувальної компетентності» (вчителів, які викладають основи здоров'я, безпеку життєдіяльності та впроваджують здоров'язбережні превентивні проєкти в закладах загальної середньої освіти);
- підвищення якості освіти шляхом оновлення змісту, форм і методів навчання та виховання;
- упровадження компетентнісного підходу;
- зміцнення матеріально-технічної бази;
- підвищення рівня професійної компетентності педагогів.

Враховуючи широкомасштабну війну російських окупаційних військ фактично на всій території України, що триває, вбачаємо за необхідність

доповнити у 2023/2024 навчальному році зміст модельних навчальних програм інтегрованого курсу «Здоров'я, безпека та добробут» відповідними питаннями особистої безпеки, пов'язаними з ризиками воєнного часу. Педагогам необхідно включити їх у зміст навчальної програми закладу, передбачивши вивчення на початку навчального року. Для цього рекомендуємо скористатися оновленою у минулому навчальному році навчальною програмою предмета «Основи здоров'я» для 6-9 класів.

Рекомендуємо для опрацювання та використання в роботі джерела:

1. Портал превентивної освіти. URL: <http://autta.org.ua/>.
2. Нова українська школа: соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь. URL: <https://sites.google.com/view/szgzbd/>.
3. Інформаційно-освітні матеріали (ІОМ) з питань ВІЛ/СНІДу. URL: <http://www.aidsfiles.net.ua/>.
4. Бібліотека Всеукраїнської Мережі ЛЖВ. URL: <http://www.network.org.ua/books/library-method/>.
5. Публікації МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні». URL: <http://www.aidsalliance.org.ua/cgi-bin/index.cgi?url=/ua/library/index.htm>.
6. Воронцова Т.В., Пономаренко В. С. та інші. Вчимося жити разом : посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (початкова школа). К. : «Алатон», 2016. 232 с.
7. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та інші. Вчимося жити разом: посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і старша школа). К. : «Алатон», 2016. 376 с.
8. Самуль В., Дубина С., Березіна О. Профілактика ВІЛ/СНІД на робочому місці в загальноосвітніх навчальних закладах. : посібник для тренера. К. : «Алатон», 2017. 136 с.
9. Концепція навчання здорового способу життя на засадах розвитку життєвих навичок. К.: Генеза, 2005.
10. Бойченко Т. Є. Здоров'язберігаюча компетентність як ключова в освіті України. *Основи здоров'я і фізична культура*, 2008. № 11-12. с. 6-7.
11. Железна Т. П. Нормативно-правова база щодо впровадження європейських стандартів превентивної освіти. Кіровоград: КОШПО імені В. Сухомлинського, 2013. 42 с.
12. Железна Т. П. Навчання учнівської молоді за програмами розвитку життєвих навичок. Кіровоград: КОШПО імені В. Сухомлинського, 2013. 60 с.
13. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. Захисти себе від ВІЛ. Тренінги життєвих навичок : методичний посібник для педагога-тренера. Тернопіль : «Навчальна книга – Богдан», 2012. 208 с.
14. Практичні рекомендації з питань реалізації політики щодо ВІЛ-інфекції в системі освіти України: інформаційно-методичний посібник / автори-

упорядники: О. В. Єресько, С. С. Фіцайло, О. Г. Єщенко (та інші). К.: Освіта, 2013. 54 с.

2. Під час секційних засідань керівників, заступників керівників (відповідальних за організацію роботи з охорони праці, безпеку життєдіяльності) закладів загальної середньої освіти, директорів закладів дошкільної освіти:

- основні принципи державної політики в галузі охорони праці, безпеки життєдіяльності;
- планування роботи навчального закладу з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності: збір необхідних матеріалів, вивчення державних нормативних актів про охорону праці, безпеку життєдіяльності, типових документів та раніше виданих локальних нормативних актів з окреслених питань, аналіз стану травматизму в освітньому процесі та побуті, узагальнення зауважень і пропозицій, що надійшли в ході підготовки тощо;
- організація навчання під час воєнного стану;
- організація навчання та перевірка знань з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності;
- впровадження системи управління охороною праці та безпекою життєдіяльності;
- контрольні та коригуючі дії керівників структурних підрозділів: аналіз роботи структурних підрозділів з питань, що зазначені вище.

Організаційна нормативно-правова документація

1. Закони України «Про охорону праці», «Про освіту», «Про колективні договори і угоди», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».

2. Національна стратегія розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі: Указ Президента України від 25 травня 2020 р. № 195/2020.

3. Кодекс Цивільного захисту України (зі змінами – редакція від 11.02.2015 р. № 5403-17).

4. Кодекс законів про працю України (зі змінами – редакція від 11.06.2015 р. № 322-08).

5. Порядок здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях»: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 р. № 444.

6. Про затвердження Правил пожежної безпеки для закладів, установ і організацій системи освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 15.08.2016 року № 974.

7. Правила техногенної безпеки у сфері цивільного захисту на підприємствах, в організаціях, установах та на небезпечних територіях, затверджені наказом Міністерства надзвичайних ситуацій України від 15.08.2007 р. № 557.

8. Про внесення змін до Типового положення про порядок проведення

навчання і перевірки знань з питань охорони праці : наказ Міністерства соціальної політики України від 30.01.2017 року № 140.

9. Про внесення змін до Положення про розробку інструкцій з охорони праці : наказ Міністерства соціальної політики України від 30.03.2017 р. № 526.

10. Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 квітня 2019 р. № 337.

11. Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці в закладах, установах, організаціях, підприємствах, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 18.04.2006 р. № 304 (зі змінами – редакція від 22.11.2017 р. № 1514).

12. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків не виробничого характеру : Постанова Кабінету Міністрів України від 22 березня 2001 р. № 270 (зі змінами – редакція від 11.02.2016 р. № 76).

13. Про затвердження Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися зі здобувачами освіти під час освітнього процесу : наказ Міністерства освіти та науки України від 16.05.2019 р. № 659.

14. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста) : наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 року №2736-20.

15. Про затвердження протиепідемічних заходів у закладах освіти на період карантину у зв'язку поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 22.08.2020 р. № 50.

16. Про затвердження протиепідемічних заходів у закладах дошкільної освіти на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19): Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 22.09.2020 року № 55.

17. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України у сфері пожежної безпеки: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25.11.2020 року № 830.

18. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні»: Указ Президента України, затверджений Законом України № 3057-IX від 02.05.2023 року.

3. На секційних засіданнях учителів трудового навчання, фізики, хімії, біології, фізичного виховання, інформатики.

Організація роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності в кабінетах (лабораторіях) підвищеної небезпеки:

- поновлення нормативно-правової бази кабінетів (лабораторій) із зазначених вище питань;

-
- оформлення актів-дозволів на проведення занять перед початком навчального року, актів випробування спортивного обладнання, планів евакуації;
 - забезпечення первинними засобами пожежогасіння, вогнегасниками;
 - проведення оперативного, адміністративно-громадського контролю;
 - організація розслідування нещасних випадків учасників освітнього процесу;
 - відповідальність учителя за порушення вимог з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Організація та проведення навчання учнів під час освітнього процесу:

- розробка інструкцій для проведення вступного, первинного, позапланового та цільового інструктажів;
- оформлення та ведення журналів реєстрації інструктажів встановленої форми.

Пропонуємо для опрацювання та використання в роботі нормативно-правові документи:

1. Про затвердження Правил безпеки під час занять у навчальних та навчально-виробничих майстернях навчальних закладів системи загальної середньої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 13.08.2007 р. № 730.

2. Про затвердження Правил безпеки під час проведення навчально-виховного процесу в кабінетах (лабораторіях) фізики та хімії загальноосвітніх навчальних закладів: наказ Міністерства надзвичайних ситуацій України від 16.07.2012 р. № 992.

3. Про затвердження Правил безпеки під час проведення навчання з біології в загальноосвітніх навчальних закладах: наказ Міністерства освіти і науки України від 15.11.2010 р. № 1085.

4. Про затвердження Правил безпеки під час проведення занять із фізичної культури та спорту в загальноосвітніх навчальних закладах: наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2010 р. № 521.

5. Про затвердження Правил безпеки під час навчання в кабінетах інформатики навчальних закладів системи загальної середньої освіти: наказ Державного Комітету України з нагляду за охороною праці від 16.03.2004 р. № 81.

6. Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 26.12.2017 № 1669.

7. Про затвердження Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися зі здобувачами освіти під час освітнього процесу : наказ Міністерства освіти та науки України від 16.05.2019 року № 659.

8. Про внесення змін до Положення про розробку інструкцій з охорони праці : наказ Міністерства соціальної політики України від 30.03.2017 р. № 526.

Наголошуємо!

З метою підвищення якості та результативності роботи вчителів, які впроваджують СЗОГ в закладах загальної середньої освіти Кіровоградської області, керівному складу закладів освіти на блогі старшого викладача кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та безпечного освітнього середовища, регіонального координатора СЗОГ розміщені матеріали щодо науково-методичного супроводу організації освітнього процесу з питань викладання предметів, курсів та щодо розбудови безпечного і здорового освітнього середовища (<https://tzheleznova.blogspot.com/>).

Корекційна освіта

Кафедра педагогіки, психології і корекційної освіти наголошує, що у 2023/2024 навчальному році пріоритетними напрямками освітньої діяльності є:

- продовження реформи загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа», впровадження у 6 класах нового Державного стандарту базової середньої освіти;
- організація освітнього процесу в умовах воєнного стану, створення безпечного освітнього простору»;
- організація навчання в умовах поєднання різних форм організації освітнього процесу;
- посилення національно-патріотичного виховання, формування громадянської позиції, просвіти з питань особистої безпеки;
- психологічна підтримка учасників освітнього процесу.

Сучасний етап розвитку спеціальної освіти орієнтований на запровадження компетентнісного підходу й особистісно-орієнтованої парадигми освіти. Метою навчання дітей з особливими освітніми потребами є максимально можливий інтелектуальний, духовний, фізичний, соціальний та патріотичний розвиток кожної дитини з урахуванням її особистих потреб та можливостей.

Слід зазначити, що для ефективного здійснення педагогічного супроводу дітей та забезпечення наступності між дошкільною та початковою ланкою освіти, лабораторія психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України розробила інструментарій оцінювання готовності дитини старшого дошкільного віку до навчання в умовах реформування української школи – «Чарівні перетворення», які визначені у [листі Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2023 р. №1/7735-23](#).

З метою забезпечення подальшого впровадження реформи загальної середньої освіти відповідно до Концепції «Нова українська школа», реалізації Державного стандарту базової середньої освіти учнів 6-х класів під час проведення серпневих конференцій доцільно опрацювати методичні

рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу в першому (адаптивному) циклі / 6-х класах для закладів загальної середньої освіти, які є учасниками інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» (лист Міністерства освіти і науки України від 21.10.2022 № 1/12394-22 «Щодо практичного використання методичних рекомендацій»).

Також варто наголосити, що у межах академічної свободи форми організації освітнього процесу визначаються педагогічною радою закладу освіти та відображаються в його освітній програмі. Вибір форм залежить від безпекової ситуації в регіоні, наявності необхідних ресурсів (матеріально-технічного, кадрового, навчально-методичного, інформаційного забезпечення освітньої діяльності тощо), а також форм здобуття освіти.

Для здійснення ефективного супроводу дітей з особливими освітніми потребами необхідно звернути увагу на наступні документи, що регулюють нормативно-правове та організаційне забезпечення освітнього процесу в спеціальних закладах освіти:

1. Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр : постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 2019 р. № 221.

2. Про затвердження типових освітніх програм для 1-2 та 3-4 класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб із порушеннями інтелектуального розвитку та визнання такими, що втратили чинність деяких наказів Міністерства освіти і науки України: наказ Міністерства освіти і науки України № 836 від 19.09.2022 р.

Звернути увагу, що втратили чинність, накази Міністерства освіти і науки України:

1) «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 1 класів з інтелектуальними порушеннями» від 26 липня 2018 року № 816;

2) «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 2 класу з порушеннями інтелектуального розвитку» від 02 липня 2019 року № 917;

3) «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 3 класу з порушеннями інтелектуального розвитку» від 01 квітня 2020 року № 467;

4) «Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для учнів 4 класу з порушеннями інтелектуального розвитку» від 29 січня 2021 року № 121.

При побудові освітнього процесу для учнів з особливими освітніми потребами звернути увагу на зміни у додатках 19, 20 наказу Міністерства освіти

і науки України № 769 від 29.08.2022 р. «Про внесення змін до типової освітньої програми для 5-10 (11) класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами».

При виборі модельних програм до навчального плану освітнього закладу необхідно орієнтуватися на наказ МОН від 26.04.2022 № 383 «Про надання грифа «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» модельним навчальним програмам для спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами». Перелік програм для учнів 5-6 класів для спеціальних закладів загальної середньої освіти Нової української школи розміщено на [сайті ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» у рубриці «Освіта дітей з особливими освітніми потребами»](#).

Доцільно детально опрацювати наказ № 898 від 12.10.2022 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 5-10(11) класів спеціальних закладів загальної середньої освіти для осіб з особливими освітніми потребами». При плануванні освітнього процесу для учнів з особливими освітніми потребами слід врахувати зміни до Типової освітньої програми (додаток 21, 22), особливо додатковий перелік міжгалузевих інтегрованих курсів, що включаються до навчального плану освітньої програми за вибором закладу освіти в межах загальної кількості годин, визначеним типовим навчальним планом. Наказ розміщено на [сайті Міністерства освіти і науки України](#) у розділі «Діти з особливими освітніми потребами».

Також на [сайті Міністерства освіти і науки України](#) розміщено перелік корекційно-розвиткових програм для спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами. Додатково можуть бути використані [відео з розвитковими та корекційними заняттями](#).

Освітній процес у спеціальних закладах освіти організують відповідно до переліку навчальної літератури, рекомендованої Міністерством освіти і науки України для використання у закладах освіти у 2023/2024 навчальному році. Відповідний лист МОН України буде розміщено на [веб-сайті МОН](#).

Просимо взяти до уваги, що перелік навчальної літератури постійно оновлюється з урахуванням видання нових підручників, навчальних посібників у межах реалізації модельних програм. Також слід зазначити, що для кожної групи освітніх потреб цей перелік містить Примітку, у якій зазначено особливості використання програм та навчальної літератури, рекомендованих МОН України для використання закладами загальної середньої освіти, з урахуванням характеристик навчально-пізнавальної діяльності дітей з особливими освітніми потребами.

Оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями інтелектуального розвитку початкової школи спеціальних закладів (класів) здійснюють за Критеріями оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку (далі – Критерії) (Чеботарьова О. В.,

Трикоз С. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Бобренко І. В., Королько Н. І., Дмитрієва І. В., Остапенко Л. І., Тарновська Л. І., Гломозда І. В., Чухліб О. А., Стрілець Л. В. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку: навчально-методичний посібник. К.: ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2020. 88 с. (схвалено до використання у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами науково-методичною комісією з спеціальної педагогіки Науково-методичної ради МОН та Інститутом модернізації змісту освіти (далі – ІМЗО) (лист ІМЗО від 22.07.2020 р. № 22.1/12-Г-623; розміщено на [сайтах МОН](#) та [ІМЗО](#))).

Зазначеними Критеріями відповідно до НУШ передбачені свідоцтва досягнень. Їх видають учням початкової школи двічі – після першої чверті (щоб зафіксувати відправну точку) і наприкінці навчального року. У Критеріях подано зразок бланку свідоцтва досягнень та підходи щодо його заповнення.

Оцінювання навчальних досягнень учнів з порушеннями інтелектуального розвитку у спеціальних закладах освіти здійснюється за Критеріями (Чеботарьова О. В., Блеч Г. О., Гладченко І. В., Трикоз С. В., Бобренко І. В., Ярмола Н. А. та ін. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 5-10 класів з порушеннями інтелектуального розвитку: навчально-методичний посібник; за ред.: О. В. Чеботарьової. К.: ІСП НАПН України, 2019. 108 с. (схвалено до використання у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами науково-методичною комісією зі спеціальної педагогіки Науково-методичної ради МОН, розміщено на [сайтах МОН](#) та [ІМЗО](#))). Критерії розроблено відповідно до Програми спільної діяльності Міністерства освіти і науки України, Інституту модернізації змісту освіти, Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, спрямованої на виконання завдань Концепції «Нова українська школа» та реформування змісту освіти дітей з особливими освітніми потребами.

Слід звернути увагу на безперервність здобуття освіти в умовах воєнного стану, визначених у методичних рекомендаціях щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні ([наказ Міністерства освіти і науки України № 563 від 15.05.2023 р.](#)). У рекомендаціях акцентовано на важливості забезпечити право на безперервне здобуття освіти різних груп дітей (за кордоном, на тимчасово окупованих територіях, у зоні бойових дій, на очному й дистанційному навчанні в підконтрольних Україні регіонах).

Курси духовно-морального спрямування

Навчальний предмет «Етика» реалізує вимоги до обов'язкових результатів навчання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі. Навчання етики спрямоване на реалізацію загальної мети базової загальної освіти, яка полягає в розвитку природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формуванні компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності, свідомому виборі подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовженні навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, вихованні відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу.

Метою навчального курсу «Етика» у 6-х класах є формування світогляду, формування вільної особистості, яка визнає загальнолюдські та національні цінності й керується морально-етичними критеріями та почуттям відповідальності у власній поведінці; виховання поваги до людської гідності й дотримання прав людини, демократичних цінностей, верховенства права, справедливості, неупередженості, рівності. Результатами навчання є набуття учнями ключових компетентностей: громадянської та соціальної, інформаційно-комунікаційної, мовної, математичної, екологічної, у галузі культури, природничих наук, техніки і технологій, інноваційності, підприємливості, самоосвіти.

У програмах немає розподілу навчальних годин за розділами. У межах загальної річної кількості годин учитель може самостійно визначати час для роботи над кожним розділом програми, але не порушуючи до того ж повноти завдань, визначених як результати і зміст навчально-пізнавальної діяльності.

Викладання предметів духовно-морального спрямування в закладах загальної середньої освіти відбувається за умови письмової згоди батьків та за наявності підготовленого вчителя.

Зміст курсів духовно-морального спрямування не передбачає катехізацію, неприпустимим є також нав'язування учителем дітям власних поглядів у ставленні до тих чи інших Церков, примус дітей до молитви під час уроків, відвідування церковних служб тощо.

Курси духовно-морального спрямування слід викладати в тісній співпраці з батьками, давати їм можливість відвідувати уроки і позакласні заходи з предмета.

Предмети духовно-морального спрямування вивчають у всіх класах за варіативною складовою, а в 5-6 класах є можливість вибрати 1 програму за інваріантною складовою.

Формування й розвиток виховного простору в умовах Нової української школи

Науково-методична лабораторія виховної роботи, фізичної культури та безпечного освітнього середовища (завідувач: Сергій ПЛЯКА, методисти: Надія ДЯЧЕНКО, Світлана БАРСУКОВА) зосереджує увагу на пріоритетних питаннях, які варто розглянути *на педагогічних радах та в роботі методичних формувань організаторів виховного та бібліотечного процесів, педагогічних працівників закладів позашкільної освіти, а також учителів фізичної культури, предмета «Захист України» та соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі.*

Одним із принципів державної політики у сфері освіти, як наголошується в Законі України «Про освіту», виступає єдність навчання, виховання та розвитку, яка забезпечується як через зміст навчальних предметів, так і систему позакласної та позашкільної роботи.

Підґрунтям для реалізації освітньої політики в закладах загальної середньої та позашкільної освіти є офіційні документи та джерела, які необхідно опрацювати в ході засідань педагогічних рад та методичних формувань організаторів виховного процесу, позашкільної освіти та бібліотечних працівників. Серед них:

1. Стратегія національно-патріотичного виховання, затверджена Указом Президента України від 18.05.2019 № 286/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text>.

2. Державна цільова соціальна програма національно-патріотичного виховання на період до 2025 року, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 № 932. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/673-2021-%D0%BF#n11>.

3. План дій щодо реалізації Стратегії національно-патріотичного виховання на 2020-2025 роки, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 № 932. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/932-2020-%D0%BF#Text>.

4. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641: наказ Міністерства освіти і науки України від 06.06.2022 № 527 (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки від 23.06.2022 № 586). URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86595/.

5. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Закон України від 13.12.2022 № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>.

6. Стратегія розвитку читання на період до 2032 року «Читання як життєва стратегія», схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.03.2023 № 190-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-2023-%D1%80#Text>.

7. Ціннісні орієнтири сучасної української школи. Київ: МОНУ. 2019. 33 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentasia-Roman-Stesichin.pdf>.

В умовах воєнної агресії російської федерації в Україні роль громадян, які стали безпосередніми учасниками процесів, та рівень розвитку громадянського суспільства має надзвичайно важливе значення для подальшого визначення своєї долі, долі своєї країни та подальшого світового порядку.

Формування і розвиток виховного простору в закладах загальної середньої та позашкільної освіти сьогодні варто розглядати у контексті не лише сучасних воєнних загроз і викликів, а й як героїчний період сучасної історії України, яскравого сплеску патріотичної свідомості й масового героїзму українського народу, який, виявляючи небачену досі жертвовність, боронить не лише свою свободу й суверенітет у жорстокій боротьбі з ворогом, а й без перебільшення захищає людство від зла і тиранії.

Тому, на думку працівників НМЛ, на засідання методичних формувань доцільно запросити *психологів, бібліотекарів, працівників закладів позашкільної освіти, представників громадських організацій, волонтерів* оскільки компетентнісно-орієнтована освітня модель вимагає організації наскрізного виховного процесу, як невіддільної складової освітнього процесу, вироблення нових підходів до виховання та створення безпечного освітнього середовища в умовах повномасштабної війни на території нашої держави.

Виховний процес доцільно розглядати як багатокomпонентну та багатовекторну систему виховних впливів, які значною мірою формує майбутній розвиток України, її подальше інтегрування в європейське та світове співтовариство. Основним стрижнем виховання мають бути національна та патріотична ідеї, спрямовані на вироблення життєвої позиції людини, становлення її як особистості, як громадянина-патріота своєї держави. При цьому підходи до виховання ґрунтуються на компетентнісній та ціннісно орієнтованій основі, враховуючи загальнолюдські та культурні цінності українського народу, цінності демократичного громадянського суспільства.

У ході засідань педагогічних рад та методичних формувань організаторів виховного процесу, позашкільної освіти та бібліотечних працівників *радимо обговорити особливості умов здійснення патріотичного виховання, формування системи цінностей учнів під час війни та їх успішні практики, а також питання психологічної та емоційної підтримки всіх учасників освітнього процесу.*

На сучасному етапі розвитку України, коли реальна загроза зникнення України з політичної карти світу, денационалізації, втрати державної

незалежності й свободи, виникає нагальна необхідність ґрунтовного аналізу ефективності виховного простору закладу, переосмислення парадигми та системи національно-патріотичного виховання в умовах війни та спрямованості на формування у нового українця національної самоідентичності й патріотизму, усвідомлення своєї належності до Нації Героїв.

Війна активізувала важливі цінності, на яких варто зосередити увагу в системі національно-патріотичного виховання. Серед них: волелюбність і гідність, право тисячолітньої нації в центрі Європи на гідне життя і власний вибір, національна ідентичність та громадянська активність, ідейна зрілість, жертвовність і добродійність, що активізували волонтерський рух, відповідальність за власні рішення, дії і вчинки, здатність протистояти чужим впливам та ворожій ідеології.

Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають *громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання* як стрижневі та основоположні складові національно-патріотичного виховання, що відповідають нагальним вимогам і викликам сучасності.

Виховання є невід'ємною складовою освітнього процесу, тож формування ключових і предметних компетентностей та вироблення ціннісних орієнтацій, необхідних для успішної самореалізації особистості, тісно пов'язане з пріоритетними завданнями національно-патріотичного виховання, зокрема:

- утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- виховання поваги до Конституції України, законів України, державної символіки;
- плекання громадянських почуттів і самоусвідомлення себе українцями;
- підвищення престижу військової служби, а звідси – культивування ставлення до військовослужбовця як до захисника України, героя;
- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною і громадянською відповідальністю;
- виховання екологічної культури особистості, усвідомлення себе частиною природи, почуття відповідальності за неї як за національне багатство, основи життя на землі тощо.

Важливим акцентом у розширенні виховного простору закладів освіти є його безпекова складова, яка реалізується у партнерстві з психологічною службою закладу через такі напрями:

- психологічна та емоційна підтримка учнів;
- навчання правилам поведінки в умовах воєнного стану (під час повітряних тривог, поводження з вибухонебезпечними предметами, перша медична допомога тощо);

-
- адаптація та підтримка учнів – вимушено переміщених осіб;
 - розвиток критичного мислення та медіаграмотності.

У закладах загальної середньої освіти вище зазначені завдання реалізуються як у рамках освітнього процесу, так і в системі позаурочної й позакласної роботи, через учнівське самоврядування тощо.

У закладі позашкільної освіти система національного-патріотичного виховання має реалізовуватися у форматі гурткової роботи, через учнівське самоврядування, молодіжні проєкти та ініціативи, пошуково-дослідницьку та волонтерську діяльність.

Для ефективної реалізації вище зазначених напрямів та формування цінностей пропонуємо звернути увагу на їх змістове наповнення.

Варто зазначити, що «утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей» сьогодні варто зосередити як на героїчній обороні нашої території Збройними Силами України, так і на всенародному супротиву загарбникам на окупованих територіях і в тилу, на волонтерському русі, героїці воєнного часу.

Через активізацію колективної діяльності важливо зосередити увагу на дослідженні втрат історико-культурної спадщини нашої країни, екологічних і природних катастроф як результатів військової агресії російської федерації проти України.

Важливим є також ініціювання проєктів і соціальних ініціатив, що передбачає дослідження сучасних та історичних подій, відкриття відомих і маловідомих постатей, які відіграли ключову роль у боротьбі за свободу і незалежність України чи рідного краю та примножили духовну спадщину нашого народу.

З метою забезпечення науково-методичного супроводу виховного процесу рекомендуємо педагогічним працівникам закладів загальної середньої та позашкільної освіти звернути увагу на матеріали тематичного інтернет-ресурсу [«Інновації в національно-патріотичному вихованні»](#).

Під час педагогічних рад чи засідань методичних формувань організаторів виховної роботи та у ході методичних формувань (віртуальних чи очних), або у віртуальних творчих групах бібліотекарів **варто зосередити увагу на місці й ролі бібліотеки** сучасного закладу загальної середньої освіти, як важливої складової його інформаційно-освітнього та виховного простору.

Враховуючи багатовекторність бібліотечної діяльності та особливості умов воєнного часу, радимо зупинитися й на **успішних практиках ведення бібліотечної справи та реалізації національно-патріотичної складової бібліотечного процесу, а також підтримці безпекової складової освітнього процесу бібліотечними засобами.**

Безпосередньо з бібліотекарями необхідно сконцентруватися на основних питаннях, зокрема щодо: *ефективності діяльності та пріоритетних напрямках*

їх розвитку як сучасних інформаційно-ресурсних центрів закладів загальної середньої освіти; спроможності цілеспрямованої та якісної підтримки освітнього процесу та виховного й безпекового простору сучасними бібліотечними засобами, інформаційними електронними ресурсами, обслуговуванням користувачів як безпосередньо в бібліотеці, так і в режимі онлайн під час дистанційного навчання; спрямованості на підтримку формування компетентностей, національної ідентичності та громадянської активності учнів, їх національної свідомості та патріотизму, а також стимулювання добродійності, відповідальності за власні рішення, дії і вчинки, розвиток медіаграмотності, спрямованої на здатність критично аналізувати інформацію, захищатися від маніпуляцій, що можуть надходити з медійно-інформаційного простору.

Особливу увагу бібліотекарів потрібно звернути на особливостях інформаційно-ресурсної підтримки процесу реформування базової школи, зокрема навчання учнів 5-6-х класів за новим Державним стандартом базової середньої освіти за реформою «Нова українська школа». А це потребує створення якісного електронного контенту підручників, посібників, методичних матеріалів, а також цифрової бази програмових творів (текстів) за новими освітніми програмами із доповненням їх для зручності користувачів QR-кодами. Прикладом таких ресурсів може слугувати добірка художніх текстів за шкільною програмою «Твоя мобільна читалка», де всі шкільні художні твори представлено в одному електронному виданні, та окремо – твори для кожного класу. Ресурс створено провідною бібліотекаркою Тетяною Ружанською і опубліковано на сторінці блогу [«Поліанна»](#) бібліотеки ліцею № 3 «Гармонія» Помічнянської міської ради.

Важливим напрямом реалізації національно-патріотичної складової бібліотек є спрямованість на формування в школярів активної життєвої позиції, становлення її як особистості, громадянина й патріота своєї держави, яка ґрунтується на компетентнісних засадах, на загальнолюдських і культурних цінностях українського народу, цінностях громадянського суспільства, що реалізується у партнерстві педагогів і бібліотекаря, зокрема через такі напрямки:

- утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- виховання поваги до Конституції України, законів України, державної символіки;
- плекання громадянських почуттів і самоусвідомлення себе українцями;
- підвищення ролі української мови як національної цінності;
- популяризації та збереження історико-культурної спадщини та культурних цінностей України;

- вшанування захисників України, волонтерів, які полягли в боротьбі за захист незалежності та територіальної цілісності України;
- формування шанобливого ставлення до героїв боротьби українського народу за здобуття незалежності України упродовж століть та у наш час.

Змістова складова цього напрямку реалізується через «утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей», зокрема: волелюбності й гідності, національної ідентичності та активної громадянської позиції на основі духовних цінностей українського народу, національної самобутності, а також поваги до державної мови, культурних цінностей українського народу, його історико-культурної спадщини, традицій.

Особливу увагу варто зосередити на всенародному супротиві російським загарбникам на окупованих територіях і в тилу, героїзмові Збройних Сил України й територіальної оборони, на волонтерському русі, взаємодопомозі й підтримці українців під час відновлення понівечених міст і сіл, героїці воєнних буднів.

Тож варто ініціювати збір українських патріотичних пісень, віршів, творів, народжених героїкою супротиву українського народу в різні часи боротьби за незалежність і свободу та безпосередньо під час героїчної оборони та відвоювання наших окупованих територій Збройними Силами України.

Важливо також залучати учнів і вчителів до формування бази даних та створення презентаційних матеріалів щодо втрат історико-культурної спадщини та прикладів героїчної відбудови нашої незалежної країни. Відповідні ресурси доцільно публікувати на тематичних сторінках блогів бібліотек чи веб-ресурсів закладу. Вони можуть бути використані як у навчальному процесі, так і в різних формах, проєктах, спрямованих на виховання українців-патріотів.

Багато уваги бібліотекарів варто зосередити на *системній і цілеспрямованій діяльності щодо формування в закладі освіти цілісного україномовного простору*. У цьому аспекті доречно сконцентруватися на *розширенні україномовного читацького середовища*, що включає питання формування навичок та системної потреби читання, як життєвої стратегії учнів, мотивацію до читання українських книжок, популяризуючи їх через різні традиційні й онлайн-форми з використанням бібліотечних інновацій та сучасних технологій.

Презентуючи книги сучасних українських письменників та класиків української літератури, варто ініціювати проєкти, які сприятимуть мотивуванню читачів на вивчення історії боротьби українців за волю і незалежність, національних культурних здобутків, народних традицій і обрядах, а також виокремити відомих особистостей, які очолювали боротьбу народу у різні епохи за волю та існування нашої держави й української мови, наголосити на збереженні, попри намагання наших ворогів упродовж століть їх знищити,

особистостей, які прославили Україну в світі на теренах науки і техніки, мистецтва і спорту.

Повномасштабне вторгнення російських окупантів на територію України кардинально змінило життя кожного громадянина нашої країни. Війна загрожує здоров'ю, життю кожного українця на будь-якій частині території нашої держави. Тож бібліотеки мають *долучитися до створення безпечного освітнього середовища* та сприяти формуванню в учнів та їхніх батьків правил безпечної поведінки у воєнний час. Відповідно необхідно зосередити увагу на створенні онлайн-ресурсів інформаційно-просвітницьких матеріалів, спрямованих на збереження власного життя і здоров'я та оточуючих, психологічну й емоційну підтримку педагогів, учнів, батьків та безпечне користування ними медіаресурсами, соціальними мережами.

У партнерстві з педагогами, психологами важливо підтримувати безпечне освітнє середовище, створюючи відповідні інформаційно-просвітницькі матеріали, поширюючи в мережі відповідні ресурси щодо таких питань, як:

- психологічна, емоційна та інформаційна підтримка користувачів;
- ознайомлення з правилами поведінки в умовах воєнного стану (під час повітряних тривог, поводження з вибухонебезпечними предметами, перша медична допомога тощо) через створення та поширення інформаційно-просвітницьких ресурсів;
- розвиток критичного мислення та медіаграмотності.

Надзвичайно важливим напрямком спільної діяльності бібліотекарів і педагогів є *цілеспрямована робота з формування медіаграмотності*, як засобу протидії фейкам, інформаційній брехні, що особливо актуально під час жорстокої та цілеспрямованої інформаційної війни, яку веде російська федерація проти українського народу. Важливими є і питання кібербезпеки та безпечної поведінки в інтернет-просторі, зокрема в соціальних мережах.

Розширюючи *безпечний освітній простір* організаторам виховного та бібліотечного процесу варто додати до ресурсів блогів чи сайтів інформаційні матеріали, спрямовані на підтримку та збереження власного здоров'я, зокрема:

Сторінку «ТИ ЯК?» Всеукраїнської програми ментального здоров'я (<https://www.howareu.com/>), на якій розміщено:

- техніки самодопомоги та мобільні застосунки з неї;
- контакти гарячих ліній психологічної допомоги;
- поради психологів онлайн;
- відео, що навчає перемагати стрес;
- вебінари світових фахівців із подолання стресу;

Поради відомих особистостей щодо питань фізичної активності для зменшення тривожності і стресу, підтримці імунітету під час війни, виробленню

корисних звичок та ін. (URL: <https://imzo.gov.ua/osvitnia-haluz-fizychna-kultura-porady-dokumenty-dosvid-roboty/>).

Серію відеороликів для різних категорій учнів, серед них:

«Корисно для кожного» – 8 серій соціальних роликів з порадами психологів, створеного Асоціацією кіноіндустрії України. Режисерами проєкту виступили Олег Маламуж («Мавка. Лісова пісня») та Ольга Гібелінда. (URL: <https://www.cinema.in.ua/korysno-dlia-kozhnoho-tykl-rolykiv/>):

«Небезпечні знахідки» – соціальний ролик від студії анімації «Новаторфільм», розроблений на замовлення МНС України ще задовго до повномасштабної війни росії проти України, але який дуже актуальний (URL: <https://www.cinema.in.ua/nebezpechni-znakhidky-novatorfilm/>).

«Добро завжди перемагає» – мультфільм про російське вторгнення від Українських компаній «1+1 media», «Анімаград» та «Мамахохотала» (URL: <https://www.cinema.in.ua/dobro-zavzhdy-peremahaie-multfilm/>).

Анімаційний серіал «Моя країна Україна» для всієї родини – це перший в Україні пізнавально-патріотичний анімаційний серіал, створений під керівництвом відомого українського аніматора Степана Ковалю на студії Новаторфільм (URL: https://www.youtube.com/playlist?list=PL2CylLc5zvHUmKhDDanMRDzwCCrKsI_XP).

У рамках методичних формувань організаторів виховного процесу, позашкільної освіти та бібліотечних працівників також **важливо зосередити увагу на технології підготовки та проведення Дня знань Першого уроку в 2023/2024 н.р., використавши інформаційно-методичні матеріали та відповідний ресурс <https://sites.google.com/view/urok-kr-ua-2023/>.**

Корисними, на нашу думку, стануть і такі джерела:

- Інформаційно-методичний супровід організації виховного процесу і бібліотечної справи у закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2023/2024 навчальному році. URL: <https://sites.google.com/view/vr2022/>.

Ресурс презентовано на НМЛ виховної роботи, фізичної культури та безпечно освітнього середовища, де інформацію представлено за певними розділами, серед яких: «Офіційні документи», «Цінність людського життя у воєнний час» (інформаційно-просвітницькі матеріали), «Збірники матеріалів до Першого уроку» та ін.;

- Бібліотеки в реаліях війни. URL: <http://dnpb.gov.ua/ua/biblioteky-v-realiyakh-viyny/>.

На сайті Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О. Сухомлинського представлено корисні ресурси на допомогу освітянам, науковцям, бібліотекарям, батькам:

- Видатні особистості Кіровоградщини. URL: <https://wiki.library.kr.ua/index.php?title>.

Бібліографічний покажчик видатних особистостей у рамках регіональної ініціативи «Історія рідного краю» від ОУНБ імені Д.І. Чижевського:

- Знайомтесь: Сучасні дитячі письменники краю. URL: http://librarychl.kr.ua/kn_in/su4asni-pysmennyky/s-pysm.php.

На сайті Кіровоградської ОБД імені Т.Г. Шевченка презентовано бібліографічний покажчик сучасних дитячих письменників-земляків.

- Пізнай свій край. URL-адреса: http://librarychl.kr.ua/pro_bib/nah_vud_referat.php.

Онлайн-ресурс Кіровоградської ОБД імені Т.Г. Шевченка пропонує бібліографічні нариси про відомих земляків, які прославили наш край:

- Цикл програм «Великі Українці». URL: <https://chl.kiev.ua/Default.aspx?id=9404>.

На сайті Національної бібліотеки України для дітей презентовано серію відео, присвячених українцям, відомим на теренах України та за її межами.

Для педагогів, учителів-краєзнавців, бібліотекарів у ході підготовки та планування роботи у новому навчальному році рекомендуємо взяти до уваги історичні та пам'ятні дати, події, які планується відзначити та вшанувати на державному рівні у 2023-2024 роках.

Серед подій 2023 року нижченаведені:

- 225 років із моменту видання Енеїди Івана Котляревського (1798 рік);
- 100 років від початку так званої «українізації» (1923 рік);
- 90-ті роковини Голодомору 1932-1933 років в Україні.

Важливі події 2024 року, серед них:

- 22 січня 2024 року – День Соборності України;
- 29 січня 2024 року – День пам'яті героїв Крут;
- 19 лютого 2024 року – День Державного Герба України;
- 20 лютого 2024 року – День пам'яті Героїв Небесної Сотні;
- 21 лютого 2024 року – Міжнародний день рідної мови;
- 27 березня 2024 року – Міжнародний день театру;
- 22 квітня 2024 року – Міжнародний день Матері-Землі;
- 26 квітня 2024 року – Міжнародний день пам'яті Чорнобиля;
- 1 травня 2024 року – Міжнародний день праці;
- 8 травня 2024 року – День пам'яті та перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років;
- 9 травня 2024 року – День Європи в Україні;
- 18 травня 2024 року – День вишиванки;
- 18 травня 2024 року – Міжнародний день музеїв;
- 1 червня 2024 року – Міжнародний день захисту дітей та День захисту дітей в Україні;
- 28 червня 2024 року – День Конституції України;
- 28 липня 2024 року – День Української Державності;
- 23 серпня 2024 року – День Державного Прапора України;
- 24 серпня 2024 року – День Незалежності України.

Вшанування видатних особистостей у 2023/2024 н.р.

- 28 вересня 2023 року – 105 років із дня народження Василя Сухомлинського (1918-1970), українського педагога, науковця, письменника;
- 27 листопада 2023 року – 160 років із дня народження Ольги Кобилянської (1863-1942), письменниці, громадської діячки;
- 8 грудня 2023 року – 130 років із дня народження Олександра Осмьоркіна (1892-1953), художника, педагога;
- 9 грудня 2023 року – 160 років із дня народження Бориса Грінченка (1863-1910), громадського діяча, письменника, педагога, літературознавця, лексикографа, етнографа, історика, публіциста, упорядника і видавця «Словника української мови» та ін.
- 13 грудня 2023 року – 130 років із дня народження Миколи Хвильового (справжнє прізвище – Фітільов) (1893-1933), письменника, публіциста, літературного критика, громадського діяча, представника «Розстріляного Відродження»;
- 2 березня 2024 року – 200 років від дня народження Костянтина Ушинського (1824-1871), українського педагога, вченого, правознавця, одного із засновників педагогічної науки та народної школи;
- 9 березня 2024 року – 210 років від дня народження Тараса Шевченка (1814-1861), українського поета, художника.

При підготовці до серпневих педагогічних рад слід використати матеріали серпневих конференцій, зустрічей, форумів Міністерства освіти і науки України, департаменту освіти і науки облдержадміністрації, які традиційно проводяться в серпні, методичні матеріали, підготовлені науково-педагогічними працівниками КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського» і розміщені на електронних ресурсах [«Про організацію освітнього процесу у 2023/24 навчальному році»](#), [«Платформа НУШ»](#), [«Василь Сухомлинський: діалог із сучасністю» \(до 105-ї річниці від дня народження В.О. Сухомлинського\)](#) і обласного навчально-методичного центру освітнього менеджменту та координації методичних формувань: [«Дорожня карта підготовки до нового 2023/2024 навчального року»](#), яка включає інтерактивний лист «Готуємося до нового 2023/2024 навчального року: робимо висновки, будуємо плани», [сторінка сайту «Організація освітнього процесу: управлінський аспект»](#), матеріали [Всеукраїнської педагогічної ради «Освіта в умовах війни: підсумки навчального року 2022-2023»](#).

У ході підготовки радимо опрацювати [«Методичний вісник» № 59 «Педагогічний вісник»](#) (а також друковані матеріали, підготовлені працівниками КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», розміщені на [сайті лабораторії інформаційно-методичного забезпечення освітнього процесу](#)).

Запрошуємо долучатися до вебінарів методичних серфінгів, які проводяться педагогічними працівниками КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського».

У ході підготовки до секційних засідань радимо опрацювати публікації у наукових фахових виданнях, у збірниках науково-методичних конференцій та науково-практичних семінарів:

Половенко О. В. Чому інституційний аудит потрібний і закладу освіти, і його керівникові. *Практика управління закладом освіти*. 2023. Травень (№ 5);

Половенко О. В. Освітні втрати: управлінські рішення для їх подолання. *Науково-методичний вісник*. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2023. № 59. С. 21-30;

Трубіна В. Г. Компетентісно орієнтована модель підготовки керівника в контексті державних стандартів. *Науково-методичний вісник*. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2023. № 59. С. 241-249;

Кірішко Л. М. Впровадження педагогічної інтернатури в заклади освіти. *Науково-методичний вісник*. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2023. № 59. С. 249-256;

Побережець О. С. Soft Skills та командна робота: нестандартні рішення стандартних проблем». *Науково-методичний вісник*. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2023. № 59. С. 30-37;

Кірішко Л. М. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в закладах освіти в контексті ідей В.О. Сухомлинського» *Педагогічний вісник*. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2023. № . С. 142-146;

Половенко О. В. Два виміри професійної діяльності керівника у професійному стандарті та поглядах Василя Сухомлинського. *Педагогічний вісник*. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2023. № С. 42-53;

Кірішко Л. М. Педагогіка партнерства як основа формування інклюзивного освітнього середовища в закладі освіти. *Професійний розвиток педагога в контексті викликів сьогодення*: збірник наукових статей за матеріалами І Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (м. Черкаси, 19 квітня 2023 р). / за ред. Т. К. Андрющенко. Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП ЧОР», 2023. С. 140-146;

Трубіна В. Г. Автономія закладу освіти: стратегія впровадження. *Технології менеджменту в розбудові сучасного освітнього середовища у контексті реалізації формули НУШ*: збірник наукових статей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (м. Луцьк, травень 2023 р).

Глосарій

Атестація працівників – процедура оцінки професійного рівня працівників кваліфікаційним вимогам і посадовим обов'язкам, проведення оцінки їхнього професійного рівня.

Безпечне освітнє середовище – сукупність умов у закладі освіти, що унеможлиблюють заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема внаслідок недотримання вимог санітарних, протипожежних та/або будівельних норм і правил, законодавства щодо кібербезпеки, захисту персональних даних, безпеки харчових продуктів та/або надання неякісних послуг із харчування, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації (булінг (цькування), поширення неправдивих відомостей тощо), пропаганди та/або агітації, у тому числі з використанням кіберпростору, а також унеможлиблюють вживання на території закладу освіти алкогольних напоїв, тютюнових виробів, наркотичних засобів, психотропних речовин.

Бенчмаркінг (від англ. Benchmarking) – процес систематичного й неперервного вимірювання: оцінювання власної діяльності та порівняння її з діяльністю організацій-лідерів з метою отримання інформації, корисної для самовдосконалення.

Емпатія – означає розуміння того, що відчуває дитина під час розповіді про насильство; відчуття вібрації емоції, з якою дитина розповідає; розуміння потреб дитини.

Інклюзивне освітнє середовище (від англ. Inclusion – включення) – сукупність умов, способів і засобів їх реалізації для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

Інформальна освіта (самоосвіта) – освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям. Результати навчання, здобуті шляхом неформальної та/або інформальної освіти, визнаються в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством.

Ключові компетентності (англ. key competences) – компетентності, які необхідні всім громадянам для особистої реалізації та розвитку, активного громадянського життя, соціальної єдності та можливості працевлаштування

Кваліфікація – визнана уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання).

Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Освітній процес – система науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей.

Педагогічна інтернатура – система заходів, спрямованих на підтримку педагогічного працівника закладу освіти, призначеного на посаду вперше, у

провадженні ним педагогічної діяльності та набутті (вдосконаленні) його фахової майстерності.

Психолого-педагогічні послуги – комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку особи з особливими освітніми потребами, що передбачені індивідуальною програмою розвитку та надаються педагогічними працівниками закладів освіти, інклюзивно-ресурсних центрів, іншими фахівцями.

Психолого-педагогічний супровід – комплексна система заходів з організації освітнього процесу та розвитку дитини, передбачених індивідуальною програмою розвитку.

Проект – продукт, презентований учнем (групою) за наслідками його (їхньої) самостійної творчо-пошукової роботи і має різні види (міжпредметний, інтерактивний, креативний тощо).

Післядипломна педагогічна освіта – освіта дорослих, що передбачає організоване й систематичне навчання дипломованих фахівців у сфері освіти для подолання розриву між здобутою ними у вищих навчальних закладах професійною підготовкою, набутим практичним досвідом і новими вимогами, зумовленими змінами, що відбуваються в науці й суспільстві.

Педагогічний маркетинг – це вид діяльності, спрямований на вивчення освітнього середовища, створення та розвиток ринку освітніх послуг й стимулювання попиту на них. Передбачає комплексне вивчення соціального замовлення суспільства на освіту, можливий ступінь попиту на ті чи інші знання, на необхідний рівень підготовки учнів, форми навчання та можливість їх удосконалення.

Рівень освіти – завершений етап освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетентностей, які визначені, як правило, стандартом освіти та відповідають певному рівню Національної рамки кваліфікацій.

Резистентність (від лат. *resistentia* – опірність, здатність чинити опір чому-небудь) – здатність людини протистояти негативним або несприятливим обставинам, недугам.

Сертифікація – це зовнішнє оцінювання професійних компетентностей педагогічного працівника, що здійснюється шляхом незалежного тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи і відбувається виключно на добровільних засадах.

Технології дистанційного навчання – комплекс освітніх технологій (технології розвивального, проектного, змішаного, диференційованого, програмованого, модульного навчання тощо), а також інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій, що дають можливість реалізувати процес дистанційного навчання.

Якість освіти – відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом освіти та/або договором про надання освітніх послуг.

Якість освітньої діяльності – рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти та відповідає вимогам, встановленим законодавством та/або договором про надання освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. Всеукраїнська школа онлайн. Відеоуроки, тести та завдання для школярів 5-11 класів. URL: <https://lms.e-school.net.ua/>.
2. Глосарій новітньої педагогічної термінології : наук. видання / Нар. укр. акад., каф. українознав. ; упоряд. І.О. Помазан, Т.М. Берест, О.В. Ільїна, Г.В. Купрікова. Харків : Вид-во НУА, 2021. 107 с. URL: <http://surl.li/ifvsg>.
3. Завершення навчального року: вісім акцентів для завуча. URL: <http://surl.li/igxfn>.
4. Завершення 2022-2023 навчального року. Документація закладу освіти. URL: <http://surl.li/igxgi>.
5. Про освіту: Закон України. URL: <https://bit.ly/3oYJD7V>.
6. Про повну загальну середню освіту: Закон України. URL: <https://bit.ly/3Bp1iN0>.
7. Про професійний розвиток працівників: Закон України. URL: <https://bit.ly/3MrIPFW>.
8. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. URL: <http://surl.li/ctldl>.
9. Моніторинг впровадження педагогічної інтернатури в закладах освіти. URL: <https://bit.ly/42AIVID>.
10. Методичні рекомендації щодо окремих питань здобуття освіти в закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану в Україні, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 15.05.2023 р. № 563. URL: <http://surl.li/iaery>.
11. Навчання й менторство для вчителів. Як це працює у Фінляндії. URL: <https://bit.ly/3pELgw5>.
12. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 р. № 2736-20. URL: <https://bit.ly/41CIDcr>.
13. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації педагогічних працівників щодо набуття (вдосконалення) компетентностей із здійснення наставницької діяльності: наказ Міністерства освіти і науки України від 02.05.2023 р. № 516. URL: <https://bit.ly/3IbCMmi>.
14. Про затвердження Положення про педагогічну інтернатуру: наказ Міністерства освіти і науки України від 25.10.2021 р. № 1128. URL: <https://bit.ly/42Vd5yx>.

15. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2018 р. № 776. URL: <https://bit.ly/3OaBFqV>.

16. Про деякі питання проведення сертифікації педагогічних працівників у 2023 році: наказ Міністерства освіти і науки України від 16.01.2023 р. № 35. URL: <http://surl.li/ifvev>.

17. Про затвердження Положення про атестацію педагогічних працівників : наказ Міністерства освіти і науки України від 09.09.2022 р. № 805 URL: <http://surl.li/erqta>.

18. Організація заходів педагогічної інтернатури в закладах освіти: методичні рекомендації для закладів освіти та центрів професійного розвитку педагогічних працівників. УІРО, 2022. 9 с. URL: <https://bit.ly/42U7Ui9>.

19. Половенко О.В., Кірішко Л.М. Безперервна освіта педагога за індивідуальною освітньою траєкторією: навчально-методичний посібник. Кропивницький: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2018. 60 с. URL: <https://bit.ly/3MqHUpf>.

20. Програма великої трансформації «Освіта 4.0: український світанок». URL: <https://bit.ly/3LZpACi>.

21. Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. URL: <http://surl.li/eomic>.

22. Положення про атестацію педагогічних працівників, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 09.09.2022 р. № 805 (чинне з 01.09.2023 р.). URL: <http://surl.li/eltzg>.

23. Педагогічна інтернатура: разом до професійного зростання : методичний посібник / за ред. А. Черній ; відпов. за вип. : О. Лютко, М. Люшин. Рівне : РОШПО, 2023. 105 с. URL: <http://surl.li/igbkg>.

24. Путівник реформою НУШ: усе, що потрібно знати вчителю. URL: <http://surl.li/igegk>.

25. П'ять пріоритетних напрямків у підготовці до наступного навчального року. URL: <http://surl.li/ihdcy>.

26. Розвиток шкільництва та ефективне вчительство для великого старту в житті: повідомлення Комісії Європейському Парламенту, Раді, Комітету з економічних і соціальних питань та Комітету регіонів. Брюссель: Європейська Комісія, 2017. 30 травня. 56 с. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52017SC0165&rid=6>.

27. Рекомендації слухань «Освітні втрати й освітні розриви на рівні загальної середньої освіти: вимірювання та механізми подолання». URL: <http://surl.li/ifvpd>.

28. Стратегія впровадження гендерної рівності в закладах освіти. URL: <http://surl.li/ifvha>.

29. Soft Skills та мікронавчання: назвали 7 освітніх трендів 2023 року. URL: <http://surl.li/ifvij>.
30. Афанасьєва Т., Бабко Т., Гревцева Є., Кравченко Т. Особливості управлінської діяльності в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти / Нова українська школа у базовій середній освіті: впевнені кроки Запорізької області: науково-методичний посібник / відп. ред. Т. Є. Гура ; КЗ «ЗОШПО» ЗОР. Запоріжжя : ЗОШПО, 2022. 303 с. (Наукова книга). URL: <http://surl.li/gmumt>.
31. У доступі – матеріали програми «Наставництво» відеохабу «Навчаємося разом». URL: <https://bit.ly/3W2KG7g>.
32. Венгловська О.А., Елькін О.Б., Марущенко О.А., Федоренко О.Ф. Упровадження компонентів розвитку емоційного інтелекту в учнівства: практичний порадник педагогам закладів загальної середньої освіти. УІРО, 2023. 18 с.
33. Міністр освіти розповів, які завдання МОН реалізовуватиме найближчим часом. *Педрада*. URL: <https://oplatforma.com.ua/news/63016-ministr-osviti-rozpoviv-yaki-zavdannya-mon-realizovuvatime-nayblizhchim-chasom> .
34. Як відбуватиметься загальнодержавний зовнішній моніторинг якості початкової освіти. URL: <http://surl.li/ifvli>.
35. Як директорів школи підготуватися до самооцінювання управлінських процесів? URL: <http://surl.li/ifvmk>.
36. Якість освіти, цифровізація, інституційний аудит і м'які навички: коментар експерта про те, що ж на часі. URL: <http://surl.li/ifvog>.

Для нотаток

БЕЗПЕЧНА ШКОЛА – ЯКІСНА ОСВІТА

Методичні рекомендації щодо змісту та форм проведення
серпневих педагогічних рад

Підписано до друку 13.07.2023 р.
Формат 60×84 1/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman».
Зам. № 412

КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», вул. Велика Перспективна, 39/63,
Кропивницький, 25006

Віддруковано в лабораторії інформаційно-методичного забезпечення
освітнього процесу КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського»,
вул. Велика Перспективна, 39/63, Кропивницький, 25006